

บทที่ 4

พัฒนาการของการผลิตครูในอดีตและปัจจุบันของประเทศไทย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์อดีต ปัจจุบันและโอกาส/ความหวังในอนาคตของการผลิตครูในประเทศไทย” ในบทนี้ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาระยะพัฒนาการของการผลิตครูในอดีตและปัจจุบันของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ 1) พัฒนาการของสถาบันการผลิตครูของประเทศไทย 2) พัฒนาการของหลักสูตรครูของประเทศไทย 3) การผลิตครูโครงการพิเศษของประเทศไทย 4) พัฒนาการของการผลิตครูอาชีวศึกษาของประเทศไทย และ 5) ปัญหาและผลกระทบของการผลิตครูในประเทศไทย

4.1 พัฒนาการของสถาบันการผลิตครูของประเทศไทย

การผลิตครูของประเทศไทยเริ่มมาตั้งแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงมีแนวคิดพื้นฐานและหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลในชาติทุกชนชั้น เพื่อการพัฒนาบ้านเมือง ทรงวางรากฐานการจัดการศึกษาอย่างเป็นแบบแผนขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองไทย โดย พ.ศ. 2414 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ” ซึ่งเป็นโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง นับว่าเป็นโรงเรียนแรกของไทย มุ่งรับนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของพระราชวงศ์และข้าราชการ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทรงทดลองปฏิบัติ เมื่อเกิดผลแล้วทรงขยายออกสู่ภายนอก สำหรับราษฎรหรือสามัญชนโดยมีวัดเป็นฐาน ทรงจัดตั้งโรงเรียนเพื่อสามัญชนแห่งแรกที่วัดมหรณพาราม ตำบลเสาชิงช้า จังหวัดพระนคร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการสอนหนังสือและเลขในทุกๆ พระอาราม ดังพระบรมราชโองการ “จะให้มีการสอนหนังสือและเลขทุกๆ พระอาราม” ประกาศเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2418 (สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551)

จากการขยายการศึกษาและโรงเรียน เนื่องจากทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนวัดแพร่หลายทั่วไปทั้งในนครบาลและส่วนหัวเมือง โรงเรียนมูลสามัญเขลยศักดิ์และโรงเรียนราษฎรเพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาและเผยแพร่การศึกษาสู่ประชาชน เมื่อประชาชนนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้นทั้งในกรุงเทพฯ และส่วนหัวเมือง ทำให้ขาดแคลนครูผู้สอนเป็นอันมากและจำเป็นที่จะต้องมีครูที่มีความรู้ตรงสาขาวิชาชีพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปี พ.ศ. 2430 และจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2435 ชื่อว่า “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์” (ดวงเดือน พิศาลบุตร, 2520; สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551)

พัฒนาการของการฝึกหัดครูไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 119 ปีแล้ว โรงเรียนฝึกหัดครูซึ่งเป็นแหล่งผลิตครูได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยลำดับ เมื่อแรกเริ่มนั้นการขยายตัวเชิงปริมาณเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะต้องการครูในระบบโรงเรียนจำนวนมาก อันเป็นผลจากการเพิ่ม

ประชากร ประกอบกับประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษา นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเป็นอันมากด้วย การผลิตครูในระยะนี้จึงไม่เพียงพอกับความต้องการ จำเป็นต้องขยายจำนวนสถาบันการฝึกหัดครูให้มากขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และกระจายไปทั่วประเทศ เปิดสอนหลักสูตรฝึกหัดครูหลายประเภทและหลายระดับ อาทิ ฝึกหัดครูประถม ฝึกหัดครูมัธยม ฝึกหัดครูมูล ฝึกหัดครูกสิกรรม ฝึกหัดครูหัตถกรรม ฝึกหัดครูพลศึกษา ฯลฯ เพื่อเร่งการผลิตครูให้เพียงพอกับความต้องการ จึงมีการจัดตั้งสถาบันการฝึกหัดครูเกิดขึ้นมากมายและอยู่ในสังกัดหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น กรมการฝึกหัดครู กรมอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยของรัฐ รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงอื่น ได้แก่ กรมพลศึกษา กรมศิลปากร เป็นต้น ประมาณ 80 ปีต่อมา นับตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) เรื่อยมา ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว อัตราการเกิดของประชากรลดลง ส่งผลให้จำนวนนักเรียนลดลงตามไปด้วย และเกิดผลกระทบทำให้การผลิตครูของหน่วยงานต่างๆ เกินความต้องการ นโยบายการผลิตครูจึงเปลี่ยนไป โดยลดปริมาณลงแต่เน้นที่คุณภาพและการพัฒนาวิชาชีพครูมากขึ้น เพื่อให้สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง (กรมการฝึกหัดครู, 2535)

กรมการฝึกหัดครู (2535) ได้แบ่งพัฒนาการของการฝึกหัดครูไทย คือ ระยะเวลา การจัดตั้งสถาบันการฝึกหัดครู พ.ศ. 2435 - 2496 ระยะเวลาที่ 2 การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการฝึกหัดครู พ.ศ. 2497 - 2535 และระยะเวลาที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของสถาบันการฝึกหัดครูหลังหนึ่งศตวรรษ พ.ศ. 2536 - 2554 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะแรก การจัดตั้งสถาบันการฝึกหัดครู พ.ศ. 2435 - 2496

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครู ต่อมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2496 สถาบันการฝึกหัดครูมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านการบริหารงาน หลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ดังเห็นได้จากเมื่อ พ.ศ. 2497 มีโรงเรียนฝึกหัดครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครูทั้งสิ้น 30 แห่ง (กรมการฝึกหัดครู, 2527) มีในกรุงเทพมหานคร 7 แห่ง และต่างจังหวัด 23 แห่ง และมีโรงเรียนฝึกหัดครูของกรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษา กรมมหาวิทยาลัย และอื่นๆ อีกด้วย โดยมีลำดับของพัฒนาการของการฝึกหัดครูมีดังต่อไปนี้ (กรมการฝึกหัดครู, 2535)

- พ.ศ. 2435 - กระทรวงธรรมการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรก ที่บริเวณโรงเรียนเด็กสะพานดำ พระนคร มีนายยี เอช กรีนรอด ชาวอังกฤษ เป็นอาจารย์ใหญ่ เปิดสอนเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 ต่อมา พ.ศ. 2445 ย้ายไปอยู่วัดเทพศิรินทราวาส เรียกว่า โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์
- พ.ศ. 2446 - ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก (โรงเรียนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา) ผลิตครูสอนชั้นมูลศึกษา เพื่อส่งไปสอนตามหัวเมือง

- พ.ศ. 2449 - กรมศึกษาธิการได้รวมโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์เข้ากับโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก จัดเป็นโรงเรียนประจำ ให้ชื่อว่า โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ กำหนดหลักสูตร 2 ปี จัดเป็นโรงเรียนชั้นอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง รับนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษา
- พ.ศ. 2450 - เปิดแผนกฝึกหัดครูหญิง ที่โรงเรียนมัธยมสตรีวิทยา โรงเรียนที่จัดฝึกหัดครูหญิงอีกแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (วัฒนาวิทยาลัย)
- พ.ศ. 2456 - กระทรวงธรรมการตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูหญิงแห่งแรกที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2456
- พ.ศ. 2457 - จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประจำมณฑลนครราชสีมา ซึ่งต่อมาก็คือวิทยาลัยครูนครราชสีมา
- พ.ศ. 2458 - โอนโรงเรียนฝึกหัดครูประถม จากโรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยาไปเป็นหมวดหนึ่งในโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตำบลปทุมวัน อำเภอปทุมวัน
- พ.ศ. 2459 - สถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตำบลปทุมวัน อำเภอปทุมวันเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2460 - ตั้งกรมมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โอนการฝึกหัดครูมัธยมไปจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2461 โอนมากรมศึกษาธิการ และ พ.ศ. 2471 โอนไปจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยให้เป็นแผนกหนึ่งในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์
- พ.ศ. 2461 - เปิดสอนหลักสูตรครูประถมกสิกรรม ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2461 - เปิดสอนหลักสูตรครูมูลและครูประถม ณ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
- พ.ศ. 2461 - เปิดสอนหลักสูตรครูมัธยม ณ โรงเรียนสวนกุหลาบ
- พ.ศ. 2461 - เปิดสอนหลักสูตรครูหัตถกรรม ณ โรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. 2462 - ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา ณ โรงเรียนสวนกุหลาบ เรียกชื่อว่า โรงเรียนพลศึกษากลาง
- พ.ศ. 2462 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา
- พ.ศ. 2465 - เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม ณ จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. 2465 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูนครสวรรค์
- พ.ศ. 2466 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูอุดรธานี
- พ.ศ. 2467 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่
- พ.ศ. 2469 - จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม ณ จังหวัดเพชรบุรีซึ่งต่อมาก็คือวิทยาลัยเพชรบุรี
- พ.ศ. 2471 - กระทรวงธรรมการได้วางระเบียบการฝึกหัดครูมัธยมขึ้นใหม่ เรียกว่า "ระเบียบการฝึกหัดครูของกระทรวงธรรมการ พุทธศักราช 2471" เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยม (ป.ม.) เป็นหลักสูตร 3 ปีในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิลาสวงศ์ พงศบุตร และคณะ, 2539; วรวิทย์ วคินสรากร, ม.ป.ป.)

- พ.ศ. 2472 - กระทรวงธรรมการโอนนักเรียนฝึกหัดครูมัธยม จำนวน 45 คน จากการฝึกหัดครูมัธยม โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยมาขึ้นกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิลาสวงศ์ พงศะบุตร และคณะ, 2539)
- พ.ศ. 2473 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูมหาสารคาม
- มีผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมอักษรศาสตร์ (ป.ม.) รุ่นแรก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 16 คน ในจำนวนนี้เป็นนิสิตหญิง 4 คน (วิลาสวงศ์ พงศะบุตร และคณะ, 2539)
- พ.ศ. 2475 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
- พ.ศ. 2475 - ย้ายโรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศไปพระราชวังสนามจันทร์ ต่อมา พ.ศ. 2477 ย้ายมากองพันทหารราบที่ 6 และใน พ.ศ. 2484 ย้ายมาที่วังจันทร์เกษม เปลี่ยนชื่อเป็นฝึกหัดครูพระนคร
- พ.ศ. 2476 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
- จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพาณิชยการ ณ โรงเรียนพาณิชยการพระนคร
- เปิดแผนกฝึกหัดครูขึ้นในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2477 - โอนโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษาไปสังกัดกรมพลศึกษา
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูยะลา
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูการเรือน (วิทยาลัยครูสวนดุสิต)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขยายหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมแผนกอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ขึ้นเป็นชั้นปริญญาตรี คือ ปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิตและปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต โดยอนุญาตให้ผู้ที่จบชั้นประกาศนียบัตรแล้วกลับมาเรียนต่อได้ (หลักสูตร 1 ปี) เปิดสอนทั้งภาคปกติและภาคพิเศษตอนบ่ายสำหรับผู้ที่ยัง จบ ป.ม. แล้ว ส่วนหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมเปลี่ยนเป็นหลักสูตรอนุปริญญา 3 ปี (วิลาสวงศ์ พงศะบุตร และคณะ, 2539)
- พ.ศ. 2479 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูนครปฐม
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูเทพสตรี
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูอุตรดิตถ์
- พ.ศ. 2480 - กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูสวนสุนันทา
- พ.ศ. 2482 - ยุบกระทรวงศึกษาธิการ โอนการฝึกหัดครูไปสังกัดกรมวิชาการ
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูจันทร์เกษม
- พ.ศ. 2483 - โอนการฝึกหัดครูไปสังกัดกรมสามัญศึกษา
- กำหนดโรงเรียนฝึกหัดครูฉะเชิงเทรา

- พ.ศ. 2484 - จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมขึ้น ณ โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ เพื่อขยายการศึกษาด้านการฝึกหัดครูให้ครูมีวุฒิสูงขึ้น และได้จัดเป็นสหศึกษาด้วย ต่อมาโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมได้ย้ายไปรวมกับโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนคร
- เปิดแผนกฝึกหัดครูประถมขึ้น ณ โรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำหนดหลักสูตร 3 ปี รับนักเรียนชายที่สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 3
- พ.ศ. 2485 - เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูมูล เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2485 ขึ้นในหลายจังหวัด ได้แก่ โรงเรียนฝึกหัดครูมูลชาย ณ จังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา เพชรบุรี โรงเรียนฝึกหัดครูมูลหญิง ณ จังหวัดพิษณุโลก ลพบุรี สงขลา อุตรธานี โรงเรียนดังกล่าวจัดตั้งในโรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัด และให้โรงเรียนฝึกหัดครูมูลสังกัดกองการฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา
- พ.ศ. 2486 - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งแผนกครุศาสตร์ เป็นแผนกหนึ่งในคณะอักษรศาสตร์
- พ.ศ. 2487 - เลิกล้มการจัดการฝึกหัดครูประถมในโรงเรียนราษฎร 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ และโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ เนื่องจากรัฐบาลพิจารณาว่ารัฐควรเป็นผู้จัดแต่ฝ่ายเดียว
- พ.ศ. 2488 - การตราพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ให้มีสภาในกระทรวงศึกษาธิการ เรียกว่า "คุรุสภา" เป็นนิติบุคคลคุรุสภา โดยครูทุกคนต้องเป็นสมาชิก มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมสอดส่องจรรยาบรรณของครู
- พ.ศ. 2490 - กรมอาชีวศึกษาเปิดแผนกฝึกหัดครูการช่างขึ้นและตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมและประถมอาชีวศึกษาขึ้นในปีต่อมา
- เปิดฝึกหัดครูมัธยมการช่างในโรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. 2491 - จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาขึ้นที่เทเวศร์ จัดสอนแผนกช่างก่อสร้าง การช่างสตรีและพาณิชยกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา ต่อมาใน พ.ศ. 2504 โอนไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู และได้โอนไปสังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2518
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปลี่ยนชื่อคณะอักษรศาสตร์เป็น "คณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์" ซึ่งมี "แผนกวิชาครุศาสตร์" แผนกหนึ่งด้วย เพื่อให้มีสิทธิ์ประสาทปริญญาครุศาสตร์บัณฑิตในเวลาต่อไปได้ (วิลาสวงศ์ พงศะบุตร และคณะ, 2539)
- ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมและมัธยมอาชีวศึกษาชายหญิง ณ โรงเรียนก่อสร้างอุเทนถวาย พ.ศ. 2496 ย้ายไปรวมที่เทเวศร์
- กำเนิดโรงเรียนฝึกหัดครูอุบลราชธานี
- พ.ศ. 2492 - ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ ซอยประสานมิตร
- พ.ศ. 2493 - โรงเรียนพลศึกษากลางเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา
- เริ่มใช้หลักสูตรครูมัธยมและครูการเรือน

- จัดชั้นฝึกหัดครูประถมเพื่อเร่งผลิตครู ป.ป. ณ โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย (ชาย) และโรงเรียนศรีสุริโยทัย (หญิง) รับนักเรียนประเภทเดินเรียน หลักสูตร 1 ปี รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นเตรียมอุดมศึกษา
- พ.ศ. 2494 - เริ่มขยายการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรครูประถมออกไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยเริ่มสอนระดับนี้ในโรงเรียนฝึกหัดครูบางแห่ง เช่น โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา (พ.ศ. 2495) โรงเรียนฝึกหัดครูฉะเชิงเทราและโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ (พ.ศ. 2496) โรงเรียนฝึกหัดครูอุบลราชธานี (พ.ศ. 2497) (วรวิทย์ วคินสรากร, ม.ป.ป.)
- พ.ศ. 2496 - ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีอาชีวศึกษาธนบุรี ต่อมา พ.ศ. 2498 โอนไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูธนบุรี (วิทยาลัยครูธนบุรี)
- พ.ศ. 2497 - วิทยาลัยเทคนิครับโอนการฝึกหัดครูมัธยมอาชีวศึกษาทุกแผนกจากกรมการฝึกหัดครู
- พ.ศ. 2497 - จัดตั้ง "วิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง โดยก่อตั้งเป็นสถานศึกษาตามแนวคิด "วิทยาลัยหมู่บ้าน" ของประเทศตุรกีมีจุดมุ่งหมายในการก่อตั้ง 4 ประการคือ
 - 1) เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในชนบทที่ต้องการพัฒนา โดยคัดเลือกนักเรียนในท้องถิ่นทุกรักษาดารเข้าศึกษาเป็นอันดับแรกเมื่อศึกษาสำเร็จแล้วให้กลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตน
 - 2) เพื่อปลูกฝังนักศึกษาครูให้รักอาชีพครูโดยผ่านการศึกษาล่าเรียนและฝึกงานหลายแบบ เพื่อนำความรู้ความชำนาญไปลงมือปฏิบัติได้
 - 3) เพื่อให้ นักศึกษาครูรู้จักปฏิบัติตนในการเข้าสังคมโดยอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตยคือการเคารพนับถือกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีสติ
 - 4) เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาในท้องถิ่นใกล้เคียง ในระยะแรกวิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึงได้เปิดสอนหลักสูตร 5 ปี โดยรับนักศึกษาทุนจากถิ่นทุรกันดารจากทั่วประเทศซึ่งสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เข้าเรียนเมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับวุฒิประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา

ระยะที่ 2 การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการฝึกหัดครู พ.ศ. 2497 - 2535

เดิมการฝึกหัดครูและการอุดมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมา พ.ศ. 2502 ได้โอนไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ครั้นถึง พ.ศ. 2512 ได้ก่อตั้งทบวงมหาวิทยาลัยขึ้น ดังนั้นสถาบันการฝึกหัดครูส่วนหนึ่งอยู่ในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ และอีกส่วนหนึ่งอยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการฝึกหัดครูเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก และในระดับอุดมศึกษามีการขยายหลักสูตรการศึกษาจากระดับอนุปริญญาไปจนถึงปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการฝึกหัดครู ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2535 นั้น กรมการฝึกหัดครู (2535) ได้แบ่งการจัดการฝึกหัดครูเป็นการฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของ กระทรวงศึกษาธิการกับการฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2497 - 2535)

การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการ ในขณะนั้น) แบ่งเป็น 4 สังกัดคือ

1.1) การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนฝึกหัดครูภายหลัง ได้รับการยกฐานะเป็นวิทยาลัยครู มีทั้งหมด 36 แห่งทั่วประเทศ

1.2) การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของกรมพลศึกษา โรงเรียนพลศึกษา ซึ่งภายหลัง ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยพลศึกษา มีทั้งหมด 17 แห่งทั่วประเทศ

1.3) การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของกรมศิลปากร สถาบันการฝึกหัดครูในสังกัดกรมศิลปากรเดิมมี 2 สถาบัน คือ โรงเรียนนาฏศิลป์ และโรงเรียนช่างศิลป์ ต่อมา พ.ศ. 2515 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัย วิทยาลัยนาฏศิลป์มีทั้งหมด 12 แห่งทั่วประเทศ และวิทยาลัยช่างศิลป์ มีทั้งหมด 3 แห่งทั่วประเทศ

1.4) การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของกรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

2) การฝึกหัดครูในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2497 - 2535)

ในระดับอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง มหาวิทยาลัยปิดและมหาวิทยาลัยเปิด เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาทั้งระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยให้ชื่อหลักสูตรว่า ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษามหาวิทยาลัยที่จัดการฝึกหัดครูจนถึง พ.ศ. 2535 มีทั้งหมด 15 แห่ง ดังนี้

2.1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2435 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เพื่อจัดการศึกษาให้ครูมีวุฒิทางวิชาชีพครูชั้นสูง สำหรับสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จะเปิดทั่วราชอาณาจักร ต่อมาเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐาน "โรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ" ขึ้นเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดกรมมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ ใน พ.ศ. 2471 จึงมีการเปิดสอนวิชาอักษรศาสตร์ หลักสูตร 3 ปี แผนกครุศึกษา ได้รวมอยู่ในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้ชื่อว่าแผนกฝึกหัดครู ผู้สำเร็จหลักสูตรนี้จะได้รับประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์ (ปม.) และในปี พ.ศ. 2475 ได้เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตร์ 3 ปี ผู้สำเร็จหลักสูตรนี้จะได้รับ ประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์ (ปม.) พ.ศ. 2497 คณะอักษรศาสตร์

และครุศาสตร์ได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์ 1 ปี เป็นหลักสูตรปริญญาครุฉบับแรกของไทย รับผู้สำเร็จการศึกษา อบ.ป.ม. หรือ วท.บ.ป.ม. หรือ ป.ม. เข้าเรียน มีผู้สำเร็จการศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต รุ่นแรกในปี พ.ศ. 2498 หลังจากนั้นได้เปลี่ยนเป็นหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต 2 ปี เป็นหลักสูตรหลังปริญญาตรี คือ รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาอื่นมาเรียนนิวิชาครู ซึ่งกว่าจะเป็นครูได้ ต้องใช้เวลาถึง 6 ปี ครั้นถึงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2500 มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้น เป็นคณะที่ 7 ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเดิมเป็นแผนกวิชาครุศาสตร์อยู่ในคณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์ (คณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์จึงเปลี่ยนชื่อเป็นคณะอักษรศาสตร์ตั้งแต่นั้นมาจนปัจจุบัน) เปิดสอนหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี และจัดตั้งโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2501 พร้อมทั้งเปิดสอนหลักสูตรปริญญาโทเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2505

2.2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พัฒนาจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง สถาปนาเมื่อ พุทธศักราช 2492 และก่อตั้งเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2496 ผลิตบัณฑิตทางการศึกษา เพียงอย่างเดียว ต่อมายกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2517 จึงผลิตบัณฑิตสาขาอื่นๆ ด้วย สำหรับการผลิตบัณฑิตสาขาการศึกษานั้นดำเนินการโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมีระบบบริหารจัดการในรูปวิทยาเขตมาจนถึง พ.ศ. 2533 รวมเวลา 16 ปี ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) วิทยาเขตจึงเริ่มแยกออกไปเป็นมหาวิทยาลัยอิสระโดยมีการบริหารจัดการและงบประมาณเป็นของตนเอง ดังนี้ พ.ศ. 2533 วิทยาเขตบางแสนและวิทยาเขตพิษณุโลก ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2536 ยุบรวมวิทยาเขตปทุมวัน บางเขน และประสานมิตรเข้าเป็นวิทยาเขตกลาง พ.ศ. 2537 วิทยาเขตมหาสารคาม ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ พ.ศ. 2539 วิทยาเขตสงขลา ยกฐานะเป็นเป็นมหาวิทยาลัยทักษิณ ขณะที่มหาวิทยาลัยแม่ก๊กขยายตัวไปที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ในปีพุทธศักราช 2539

2.3) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งคณะศึกษาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2510

2.4) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตั้งคณะศึกษาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2511

2.5) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยขอนแก่นตั้งคณะศึกษาศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2512

2.6) มหาวิทยาลัยศิลปากร ตั้งคณะศึกษาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2513

2.7) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งคณะศึกษาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2514

2.8) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ตั้งคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2517 และแยกเป็นคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม เมื่อ พ.ศ. 2531

- 2.9) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ตั้งคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2518 และแยกเป็นคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมเมื่อ พ.ศ. 2534
- 2.10) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ตั้งคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2520 และแยกเป็นคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมเมื่อ พ.ศ. 2532
- 2.11) มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดภาควิชาศึกษาศาสตร์ในคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2519
- 2.12) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดสาขาวิชาศึกษาศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2521

นอกจากการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสถาบันแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ดังนี้

- พ.ศ. 2497 - กระทรวงศึกษาธิการประกาศตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับ พ.ศ. 2497 เพื่อรวมการฝึกหัดครูที่จัดขึ้นในกรมต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเป็นการประหยัดและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปรับปรุงการผลิตครู ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
- พ.ศ. 2518 - วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ประกาศให้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2518 มีผลบังคับใช้ กรมการฝึกหัดครูได้ปรับปรุงหลักสูตรขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู มีผลทำให้วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่งทั่วประเทศสามารถเปิดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี จึงได้รับการปรับหลักสูตรประโยคครูอุดมศึกษา เป็นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
- พ.ศ. 2527 - มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2518 เป็นพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ทำให้วิทยาลัยครูสามารถเปิดสอนสาขาวิชาอื่นนอกเหนือจากวิชาชีพครู มีการเปิดรับนักศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กศ.บ.ป.) ทั้งสายวิชาชีพครูและสายวิชาการอื่นและได้มีการขยายและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น
- พ.ศ. 2535 - วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม "สถาบันราชภัฏ" เป็นชื่อสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมการฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการ นับได้ว่าสิ้นสุดยุคกรมฝึกหัดครู

ระยะที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของสถาบันการฝึกหัดครูหลังหนึ่งศตวรรษ พ.ศ. 2536 - 2554

- พ.ศ. 2538 - ประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2538 และมีภารกิจตามมาตรา 7 คือ "เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู"
- พ.ศ. 2547 - ประกาศพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏในราชกิจจานุเบกษา มีผลให้ "สถาบันราชภัฏ" ได้ชื่อใหม่ว่า "มหาวิทยาลัย"
- พ.ศ. 2539 - ครุสภาประกาศใช้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติตนตามวิชาชีพ และจรรยาบรรณครูชั้นใหม่ มีทั้งหมด 9 ข้อ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2539
- พ.ศ. 2543 - พระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง "สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)" เรียกโดยย่อว่า "สมศ." จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน มีอำนาจหน้าที่หลัก ดังนี้
- พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดกรอบแนวทางและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
 - พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก
 - ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก
 - กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ดำเนินการโดยผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้การรับรองมาตรฐาน ทั้งนี้ ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานอาจดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเองก็ได้
 - พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ
 - เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ

สำนักงานประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

- พ.ศ. 2546 - พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุมทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น (ตามที่ประกาศกำหนดในกฎกระทรวง) จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ อันถือเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพให้สมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงและได้รับการยอมรับ
- กำหนดให้มีข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน
- พ.ศ. 2547 - โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) โดยวางแผนแจกทุนต่อเนื่องกัน 3 รุ่น รวม 7,500 คน แต่หลังจากเปิดรับรุ่นแรกไปในปีพ.ศ. 2547 โครงการนี้ต้องหยุดชะงักเพราะติดขัดเรื่องงบประมาณ สำหรับรุ่นที่ 1 มีมหาวิทยาลัยเข้าร่วมเป็นสถาบันการผลิตครูในโครงการฯ จำนวน 50 แห่ง สามารถรับนักศึกษาทุนได้จำนวน 2,139 คน ใน 8 กลุ่มสาขาวิชา คือ 1) สาขาคณิตศาสตร์ 2) สาขาวิทยาศาสตร์ 3) สาขาภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วยภาษาอังกฤษและภาษาจีน 4) สาขาภาษาไทย 5) สาขาสังคมศึกษา 6) สาขานาฏศิลป์/ดุริยางคศิลป์/ศิลปะศึกษา 7) สาขาการศึกษาปฐมวัย และ 8) สาขาการศึกษาพิเศษ
- พ.ศ. 2548 - พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สทศ. ทำหน้าที่
- ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำระบบ วิธีการทดสอบและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษา
 - ดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการจัดการศึกษาและการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ตลอดจนให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทดสอบทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา
 - ดำเนินการเกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษา บริการสอบวัดความรู้ ความสามารถ และการสอบวัดมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เพื่อนำผลไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเทียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียนที่มาจากการศึกษาในระบบเดียวกันหรือการศึกษาต่างระบบ
 - ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษา ตลอดจนเผยแพร่เทคนิคการวัดและประเมินผลการศึกษา

- เป็นศูนย์กลางข้อมูลการทดสอบทางการศึกษา ตลอดจนสนับสนุน และให้บริการ ผลการทดสอบแก่หน่วยงานต่างๆ ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- พัฒนาและส่งเสริมวิชาการด้านการทดสอบและประเมินผลทางการศึกษา รวมถึง พัฒนาบุคลากรด้านการทดสอบและประเมินผล ด้านการติดตามและประเมินผล คุณภาพบัณฑิต รวมทั้งการให้การรับรองมาตรฐานของระบบ วิธีการ เครื่องมือวัด ของหน่วยงานการประเมินผลและทดสอบทางการศึกษา
- เป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาทั้งในระดับประเทศและ ระดับนานาชาติ

- พ.ศ. 2552
- การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561)
 - ประกาศแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มี วัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นกรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิ ในระดับอุดมศึกษาพร้อมทั้งให้คณะกรรมการการอุดมศึกษานำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติไปพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิสภา/สาขาวิชาต่างๆ (มคอ. 1) ของแต่ละระดับคุณวุฒิ เพื่อที่สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน เพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตในสาขา/สาขาวิชาของระดับคุณวุฒิเดียวกัน มีมาตรฐานที่เทียบเคียงกันได้ ทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยกำหนดให้หลักสูตรที่เปิดสอนอยู่แล้วต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับประกาศข้างต้น ภายในปีการศึกษา 2555
 - นักศึกษาครูในโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) รุ่นที่ 1 ที่ยังคงสภาพผู้รับทุนการศึกษา มีจำนวน 2,041 คน คิดเป็นร้อยละ 95.42 ของจำนวนผู้รับทุน เนื่องจากนักศึกษาที่รับทุนต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.75 เพื่อร่วมกันสร้างครูรุ่นใหม่ที่มีความรู้ลึกซึ้งทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และมีจิตวิญญาณความเป็นครู ให้กับระบบการศึกษาของประเทศ โดยออกแบบหลักสูตรการผลิตครูรุ่นใหม่ที่ใช้เวลาในการศึกษา 5 ปี ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด เพื่อให้ให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสามารถได้รับใบประกอบวิชาชีพครู สร้างกระบวนการคัดเลือกที่สามารถดึงคนดีคนเก่งเข้ามาเรียนครู พร้อมทั้งจัดกิจกรรมเสริมเพื่อสร้างทักษะความเป็นครูและการอยู่ร่วมกันในสังคมตลอดระยะเวลาของการศึกษา นอกจากนี้ นักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษาตามเงื่อนไขของโครงการฯ มีตำแหน่งรองรับและพร้อมที่จะได้รับการบรรจุเข้ารับราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกคนจากอัตราเกษียณอายุราชการที่ได้กลับคืนมา

- โครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ หลักสูตร 5 ปี ได้มีการริเริ่มขึ้นใหม่ มีแผนที่จะดำเนินการตั้งแต่ปี 2553 - 2557 รวมทั้งหมด 20,000 คน มีความแตกต่างจากเดิมหลายจุด โดยรุ่นต่อไปจะให้ทุนแก่ 2 กลุ่มคือ ให้ทุนนักเรียน ม.ปลาย มาเรียนครูหลักสูตร 5 ปี และให้ทุนผู้ที่จบปริญญาตรีสาขาอื่นมาเรียนต่อวิชาครูอีก 1 ปี หรือ 4 บวก 1 นอกจากนี้ จะมีการปรับปรุงคุณสมบัติผู้มีสิทธิคัดเลือกรับทุนให้เข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะเกณฑ์ผลการเรียนขั้นต่ำของผู้มีสิทธิขอทุน มีสถาบันการผลิตเข้าร่วมโครงการจำนวน 45 สถาบัน เปิดสอน 138 หลักสูตร โครงการครูพันธุ์ใหม่จะผลิตครู 3 รูปแบบ คือ

ครู 5 ปี เด็กจบ ม.ปลาย มีผลการเรียนดีตามเกณฑ์ที่กำหนด เข้าเรียนในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จบการศึกษาโดยมีผลการเรียนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ จึงจะได้บรรจุเป็นข้าราชการ

ครู 4+1 ผู้ที่เรียนจบระดับปริญญาตรีและประสงค์จะเป็นครู ให้มาเรียนครู 1 ปี จบการศึกษาโดยมีผลการเรียนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ก็จะได้บรรจุเป็นข้าราชการ

ครูสำหรับพื้นที่ที่ขาดแคลนครูเชี่ยวชาญเฉพาะ เด็กที่มีผลการเรียนดีในระดับ ม.ปลาย และเรียนจบตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะต้องบรรจุเป็นข้าราชการในพื้นที่ที่ขาดแคลนครู เช่น แม่ฮ่องสอน แนวชายแดน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ โดยจะมีครูพันธุ์ใหม่ทั้งหมดจำนวน 35,100 อัตรา มีระยะเวลาในการบรรจุครูเข้ารับราชการตั้งแต่ปี 2554 - 2562 โดยจะคัดเลือกนิสิต นักศึกษาในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่และมีคุณสมบัติครบเข้าโครงการ จำแนกเป็นนักศึกษาชั้นปี 1 จำนวน 10,000 คน เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 รับ 1,000 คน ปีการศึกษา 2553 - 2554 รับปีละ 1,200 คน และ ปีการศึกษา 2555 - 2557 รับปีละ 2,200 คน ส่วนที่เหลืออีก 6,000 จะรับนักศึกษาชั้นปี 4 เข้าโครงการในปีการศึกษา 2552 จำนวน 2,000 คน และตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 - 2556 ปีละ 1,000 คน ทั้งนี้ จะมีคณะกรรมการคัดเลือกทั้งหลักสูตรที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ ประกอบคะแนนเฉลี่ยสะสม ประวัติ ความตั้งใจเป็นครู และความรักถิ่นฐาน โครงการนี้ไม่ต้องใช้งบประมาณ เพียงแค่หาอัตรารองรับ เป็นการแก้ไขจุดอ่อนของโครงการครูทายาทที่จบการศึกษาแล้วไม่มีอัตราบรรจุ คาดว่าครูพันธุ์ใหม่จะสามารถชดเชยการเกษียณได้ถึง 50%

- สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีอัตราเกษียณก่อนปกติคืนมา 12,039 คน และได้อัตราเกษียณตามปกติคืน 5,139 คน. จะสอบบรรจุบุคคลทั่วไปบรรจุเป็นครูในปี 2552 ด้วย โดยมีเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 24 เขต ขอเปิดสอบครูใน 36 วิชา แต่ยังไม่ทราบยอดรวมจำนวนครูที่จะรับ ทั้งนี้ทาง สพฐ. ขอให้เขตพื้นที่ที่จะเปิดสอบครูเร่งขอ

อนุญาต อ.ก.ค.ศ. เพื่อออกประกาศรับสมัครภายใน 16 เม.ย.เช่นกัน แต่ขั้นตอนการสอบบรรจุบุคคลทั่วไปเป็นครุ นั้น มีขั้นตอนต่างๆ ใช้เวลามากกว่าการรับนักเรียนทุน 5 ปีเป็นครุ เพราะฉะนั้นคาดว่า ครุใหม่กลุ่มนี้จะบรรจุได้ในเดือน มิ.ย. อย่างไรก็ตาม ปี พ.ศ. 2552 เป็นปีที่ สพฐ. จะสามารถบรรจุครุใหม่ได้มาก เพราะได้อัตราจากลาออกก่อนเกษียณตามปกติคืนมา 12,039 คน และได้อัตราเกษียณตามปกติคืน 5,139 คน

- คณะรัฐมนตรีมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2552 เห็นชอบและอนุมัติให้ดำเนินโครงการผลิตครุพันธุ์ใหม่ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอและเห็นชอบการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงาน จำนวน 2 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโครงการผลิตครุพันธุ์ใหม่ และคณะกรรมการคัดเลือกสถาบันฝ่ายผลิตและนักศึกษาทุนโครงการผลิตครุพันธุ์ใหม่ โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานกรรมการบริหารโครงการผลิตครุพันธุ์ใหม่ทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

พ.ศ. 2553

- ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการผลิตครุพันธุ์ใหม่ ได้ยืนยันมติที่จะดำเนินการ 2 หลักสูตรคือหลักสูตร 4+2 ที่รับผู้จบสาขาวิชาต่างๆ ที่ไม่ใช่สายครูมาเรียนต่ออีก 2 ปี และหลักสูตรครุ 6 ปี ซึ่งทั้ง 2 หลักสูตรเมื่อจบออกมาจะได้วุฒิปริญญาโท โดยมีเงื่อนไข 2 รูปแบบ คือ 1) ให้ทุนการศึกษาและประกันการมีงานทำ หรือ 2) ประกันการมีงานทำ แต่ไม่มีเงินทุนการศึกษาให้ ส่วนสาขาวิชาที่ผลิตต้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เน้นสาขาการศึกษา ปฐมวัย ประถมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป เช่น ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะ พลศึกษาและสุขศึกษา อาชีพและเทคโนโลยี ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จะเน้นกลุ่มอุตสาหกรรม เช่น วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เกษตร และธุรกิจบริการ ทั้งนี้ที่ประชุมยังมีมติว่า สถาบันใดที่ยังไม่พร้อมเปิดหลักสูตรครุ 6 ปี ก็ให้เปิดหลักสูตร 5 ปีได้ถึงปีการศึกษา 2555 แต่ในปีการศึกษา 2556 จะไม่มีหลักสูตรครุ 5 ปีอีกแล้ว ในเบื้องต้นมีสถาบันการผลิตครุยืนยันที่จะเปิดหลักสูตรครุ 6 ปีในปีการศึกษา 2554 โดยเป็นหลักสูตร 4+2 ปี จำนวน 36 สถาบัน 85 หลักสูตร และหลักสูตร 6 ปี 34 สถาบัน 104 หลักสูตร

พ.ศ. 2554

- ประกาศกรอบมาตรฐานคุณวุฒิมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) กำหนดให้บัณฑิตครุมีผลการเรียนรู้ 6 ด้านคือ 1) คุณธรรมจริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยี และ 6) ทักษะการจัดการเรียนรู้

4.2 พัฒนาการของหลักสูตรครูของประเทศไทย

พัฒนาการของหลักสูตรครูของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

4.2.1 การพัฒนาหลักสูตรในระยะที่ 1 (พ.ศ. 2435 - 2496)

ในระยะเริ่มแรก เมื่อมีการจัดตั้งสถาบันการฝึกหัดครูใน พ.ศ. 2435 มี 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรครูสอนภาษาไทย และหลักสูตรประกาศนียบัตรครูสอนภาษาอังกฤษ

ต่อมาเปิดหลักสูตรเพื่อผลิตครูชั้นมูลศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และภายหลังมีหลักสูตรวิชาชีพและพลศึกษา

การขยายตัวของหลักสูตรทำให้แบ่งหลักสูตรการฝึกหัดครูออกเป็นหลักสูตรฝึกหัดครูสามัญ หลักสูตรฝึกหัดครูกสิกรรม หลักสูตรฝึกหัดครูหัตถกรรม และหลักสูตรฝึกหัดครูพลศึกษา

ระดับของหลักสูตร หลักสูตรการฝึกหัดครูระหว่าง พ.ศ. 2435 - 2496 มีหลายระดับ ล้วนเป็นหลักสูตรที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีทั้งสิ้น ได้แก่

1.1) หลักสูตรครูประกาศนียบัตรจังหวัด (ว.) รับผู้จบระดับประถมศึกษามาเรียนต่อ 1 ปี

1.2) หลักสูตรครูมูล (ป.) รับผู้จบชั้นมัธยมปีที่ 4 มาเรียนต่อ 2 ปี

1.3) หลักสูตรครูประถม (ป.ป.) รับผู้จบชั้นมัธยมปีที่ 6 มาเรียนต่อ 3 ปี

1.4) หลักสูตรครูมัธยม (ป.ม.) รับผู้จบหลักสูตรครูประถม (ป.ป.) มาเรียนต่อ 2 ปี

1.5) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยม (ป.ม.) 3 ปี แผนกอักษรศาสตร์และแผนกวิทยาศาสตร์ โดยคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2471

4.2.2 การพัฒนาหลักสูตรในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2497 - 2535)

การผลิตครูในระยะที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2535 มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูขึ้นเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จาก (กรมการฝึกหัดครู, 2535)

หลักสูตรครูประถมต่างๆ ที่สอนในวิทยาลัยครูเปลี่ยนเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นต้น (ป.กศ.ต้น) และ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. สูง) ต่อมาพัฒนาขึ้นถึงระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)

หลักสูตรครูประถมพลศึกษา (ป.ป. พลศึกษา) ซึ่งเคยเปิดสอนในโรงเรียนพลศึกษา เมื่อโรงเรียนพลศึกษาได้ยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยพลศึกษาแล้ว ได้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นต้น (ป.กศ.ต้น) และ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. สูง พลศึกษา)

หลักสูตรครูนาฏศิลป์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ นาฏศิลป์ชั้นต้น รับผู้จบประถมศึกษาหลักสูตร 6 ปี นาฏศิลป์ชั้นกลาง หลักสูตรต่อจากชั้นต้น 3 ปี เทียบเท่าหลักสูตรประโยคครูประถมศึกษา (ป.ป.ช.) และนาฏศิลป์ชั้นสูง หลักสูตรต่อจากชั้นกลาง 3 ปี เทียบเท่าหลักสูตรประโยคครูมัธยมศึกษา (ป.ม.ช.) ต่อมาใน พ.ศ. 2519 วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้สมทบเข้ากับวิทยาลัย

เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา จึงได้ขยายหลักสูตรไปถึงระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ศษ.บ) สาขานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ทั้งไทยและสากล โดยความรับผิดชอบของคณะศึกษาศาสตร์

สำหรับวิทยาลัยช่างศิลป์ มี 2 แผนก คือ จิตรกรรมและประติมากรรม เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง (5 ปี) รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรศิลปศึกษาชั้นสูง (2 ปี) ผู้เรียนจบหลักสูตรสามารถเป็นครูได้เทียบเท่าหลักสูตรประโยคครูประถมการช่าง (ปช.) ภายหลังวิทยาลัยช่างศิลป์ได้ปิดหลักสูตร หยุตการผลิตครูเมื่อ พ.ศ. 2527

หลักสูตรครูช่างพัฒนาขึ้นถึงระดับปริญญาตรี โดยความรับผิดชอบของคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

4.2.3 การพัฒนาหลักสูตรในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2542 - 2552)

ประเทศไทยได้มีการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 และได้กำหนดแนวทางพัฒนาวิชาชีพครู ตั้งแต่การผลิต การใช้ การพัฒนา และการรักษามาตรฐานของวิชาชีพครู ในระยะนี้ได้มีการปรับหลักสูตรการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี เป็นหลักสูตร 5 ปี โดยจะต้องเรียนไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต ในระยะเวลา 4 ปีแรก และฝึกสอนไม่น้อยกว่า 10 หน่วยกิต ต่ออีก 1 ปี รวมระยะเวลา 5 ปี เนื่องจาก พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2546 กล่าวไว้ในตัวบทมาตรา 44 ว่า วิชาชีพครูและผู้บริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม ต้องมีคุณสมบัติทางวิชาการอยู่ประการหนึ่ง คือ "มีวุฒิปริญญาทางการศึกษา" และมีคุณสมบัติทางทักษะภาคปฏิบัติที่ต้องผ่านการประเมินด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีเต็ม

4.2.4 การพัฒนาหลักสูตรในระยะที่ 4 (พ.ศ. 2553 ถึงปัจจุบัน)

ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ ได้ยืนยันมติที่จะดำเนินการ 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร 4+2 ที่รับผู้จบสาขาวิชาต่างๆ ที่ไม่ใช่สายครู มาเรียนต่ออีก 2 ปี และหลักสูตรครู 6 ปี ซึ่งทั้ง 2 หลักสูตรเมื่อจบออกมาจะได้วุฒิปริญญาโท โดยมีเงื่อนไข 2 รูปแบบ คือ 1) ให้ทุนการศึกษาและประกันการมีงานทำ หรือ 2) ประกันการมีงานทำ แต่ไม่มีเงินทุนการศึกษาให้ ส่วนสาขาวิชาที่ผลิตต้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เน้นสาขาการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป เช่น ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะ พลศึกษาและสุขศึกษา อาชีพและเทคโนโลยี ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จะเน้นกลุ่มอุตสาหกรรม เช่น วิศวกรรมไฟฟ้าวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เกษตร และธุรกิจบริการ ในเบื้องต้นมีสถาบันการผลิตครูยืนยันที่จะเปิดหลักสูตรครู 6 ปีในปีการศึกษา 2554 โดยเป็นหลักสูตร 4+2 จำนวน 36 สถาบัน 85 หลักสูตร และหลักสูตร 6 ปี 34 สถาบัน 104 หลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2552)

4.3 การผลิตครูโครงการพิเศษของประเทศไทย

การผลิตครูโครงการพิเศษของประเทศไทยที่ผ่านมาประกอบด้วย 9 โครงการ เรียงตามลำดับการก่อตั้งโครงการคือ 1) โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) 2) โครงการเพชรในตม 3) โครงการแสวงหาช้างเผือก 4) โครงการครูทายาท 5) โครงการผลิตครูที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) 6) โครงการเร่งรัดผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาคณิตศาสตร์ของประเทศ (รพค.) 7) โครงการครูทายาท (ตชด.) 8) โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ในแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (ปี พ.ศ. 2547 - 2549) และ 9) โครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ (ปี พ.ศ. 2554 - 2563) แต่ละโครงการมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (โครงการ พสวท.)

โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับพระกรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงรับเป็นองค์ที่ปรึกษาของโครงการ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2530

ความเป็นมา

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางและยิ่งนับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วและมีเศรษฐกิจ ที่มั่นคงมักจะเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูง จึงกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงสภาพการผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย พบว่าผู้มีความรู้ ความสามารถสูงเป็นพิเศษทางวิทยาศาสตร์มีแนวโน้มที่จะเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะวิทยาศาสตร์น้อยลงทุกปี ส่วนใหญ่จะเลือกศึกษาในสาขาที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้ที่ค่อนข้างสูง เช่น แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สภาพเช่นนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการได้แก่สถานภาพทางด้านสังคม อาชีพ รายได้ บรรยากาศในการทำงานไม่เอื้อหรือจูงใจให้ผู้มีความสามารถสูงหันมาประกอบอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์ จึงทำให้ปัญหาที่นำวิตกอย่างยิ่งคือ ในอนาคตอันใกล้ ประเทศไทยจะขาดผู้มีความสามารถสูงในวงการวิทยาศาสตร์ทั้งในมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย หน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

รัฐบาลจึงมีมติให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมมือกันจัดตั้งโครงการ พสวท. และได้ดำเนินการไปแล้ว 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 พ.ศ. 2527 - 2533 และระยะที่ 2

2534 - 2539 ส่วนระยะที่ 3 พ.ศ. 2540 - 2544 อยู่ในระหว่างดำเนินการ และเนื่องจากคณะรัฐมนตรีเห็นว่าผลการดำเนินงานสองระยะแรกได้ผลดี จึงมีมติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2540 ให้โครงการ พสวท. เป็นงานประจำตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2541 เป็นต้นไป

วัตถุประสงค์

ผลิตผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับศึกษา วิจัย ประดิษฐ์ คิดค้น และเผยแพร่ผลงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

เป้าหมาย

ได้นักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ในสาขาที่ขาดแคลน และเป็นความต้องการเร่งด่วนของประเทศ ปีละ 120 คน

การดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการ พสวท. มีหน่วยงานร่วมรับผิดชอบดังนี้

1) กระทรวงศึกษาธิการ

โดยกรมสามัญศึกษา และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) รับผิดชอบงานในระดับมัธยมศึกษา โดยกำหนดโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์ของโครงการ พสวท. และมีหน้าที่คัดเลือกนักเรียนเข้าโครงการในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดหาอาจารย์ ที่ปรึกษา ตลอดจนดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโปรแกรมเสริมและกิจกรรมพิเศษ

2) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

รับผิดชอบในระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นศูนย์ของโครงการ พสวท. และมีหน้าที่คัดเลือกนักเรียนเข้าโครงการในระดับอุดมศึกษา จัดหาอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมและกิจกรรมพิเศษ

3) กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

จัดเตรียมอัตราตำแหน่ง แหล่งงาน เพื่อรองรับผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการ พสวท. และพิจารณาแนวทางเพื่อเสริมให้การวิจัยของบุคลากรดังกล่าวมีศักยภาพสูงสุด รวมทั้งติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

4) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ และเป็นหน่วยงานของงบประมาณและจัดส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ เพื่อดำเนินการ ตลอดจนประสานงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ พสวท. เพื่อให้งานของโครงการ พสวท. ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงาน

การบริหารงานโครงการ พสวท. ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการดังนี้

คณะที่ 1 คณะกรรมการกำหนดนโยบายการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย รับผิดชอบกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน มีหน้าที่ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา และระดับหลังสำเร็จการศึกษา
- 2) เสนอแนะแนวทางการดำเนินงานโครงการ พสวท. ให้บรรลุตามนโยบายวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ
- 3) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ในการดำเนินงานโครงการ พสวท. ได้ตามความเหมาะสม

คณะที่ 2 คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับมัธยมศึกษา มีปลัดหรือรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

รับผิดชอบดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขณะกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับ

- 1) การคัดเลือกบุคคลเข้าโครงการ พสวท.
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนในโครงการ พสวท.
- 3) การสนับสนุนส่งเสริมเพื่อการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ สำหรับนักเรียน ในโครงการ พสวท.
- 4) การพัฒนาบุคลากรที่ร่วมรับผิดชอบดำเนินงานโครงการ พสวท.
- 5) การวิจัย ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ พสวท.

คณะที่ 3 คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับอุดมศึกษา มีปลัดหรือรองปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

รับผิดชอบดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขณะกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับ

- 1) การคัดเลือกบุคคลเข้าโครงการ พสวท.
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนิสิต นักศึกษาในโครงการ พสวท.
- 3) การสนับสนุนส่งเสริมเพื่อการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ สำหรับนิสิต นักศึกษาในโครงการ พสวท.
- 4) การพัฒนาบุคลากรที่ร่วมรับผิดชอบดำเนินงานโครงการ พสวท.
- 5) การวิจัย ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ พสวท.

คณะที่ 4 คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับหลังสำเร็จการศึกษา มีปลัดหรือรองปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 1) ประสานงานการจัดเตรียมอัตราตำแหน่ง แหล่งงานที่มีการวิจัยและพัฒนาให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถตรงกับสาขาวิชาของผู้สำเร็จการศึกษา
- 2) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาตามโครงการ พสวท. ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ
- 3) จัดหาแหล่งทุนอุดหนุนในการศึกษาวิจัย คิดค้นงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาที่ปฏิบัติงานแล้วได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างสูงสุด
- 4) สนับสนุนให้นักวิจัยโครงการ พสวท. ได้เข้าร่วมงานกับนักวิจัยระดับอาวุโสที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ

คณะที่ 5 คณะอนุกรรมการทางวิชาการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัยที่สำเร็จการศึกษา ตามโครงการ พสวท. มีรองปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) กำหนดแนวทางการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัยที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการ พสวท)
- 2) พิจารณากลั่นกรองข้อเสนอโครงการวิจัยและพัฒนาของนักวิจัยในสาขาต่างๆ และจัดสรรเงินอุดหนุนโครงการวิจัยให้แก่ นักวิจัย
- 3) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัยที่ปฏิบัติงาน ณ หน่วยงานวิจัยต่างๆ
- 4) พิจารณามาตรการและแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานวิจัย และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แก่นักวิจัย เพื่อให้สามารถยืนหยัดต่อการทำงานได้
- 5) จัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัยที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการ พสวท. เพื่อเสนอต่อคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับหลังสำเร็จการศึกษา

ศูนย์โครงการ พสวท. ปัจจุบัน

1) ศูนย์โรงเรียน

1.1) ภาคกลางและ กทม.

บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

สามเสนวิทยาลัย

ศรีบุญยานนท์

พระปฐมวิทยาลัย

1.2) ภาคเหนือ

ยุพราชวิทยาลัย

1.3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แก่นนครวิทยาลัย

1.4) ภาคใต้

หาดใหญ่วิทยาลัย

2) ศูนย์มหาวิทยาลัย

2.1) ภาคกลางและ กทม.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

2.2) ภาคเหนือ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.4) ภาคใต้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การคัดเลือกนักเรียนนิสิตนักศึกษาเข้าโครงการ พสวท.

- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ทางโครงการฯ จะจัดให้มีการสอบคัดเลือกนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 ทั่วประเทศ ที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 เข้าโครงการ พสวท. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทุกๆ ปี ปีละ 60 คน กระจายไปศึกษาตามศูนย์โรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศไทย นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการจะได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรโปรแกรมเสริมวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ค่ายวิทยาศาสตร์ การฝึกงานและการนำเสนอโครงงานวิทยาศาสตร์ และได้ศึกษาต่อเนื่องในคณะวิทยาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยที่เป็นคู่ศูนย์ หรืออาจจะได้รับการคัดเลือกให้ศึกษาต่อต่างประเทศจนสำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาเอก หรือปริญญาโทเป็นอย่างต่ำ จึงจะเข้าปฏิบัติงาน

- ระดับอุดมศึกษา

ทางโครงการ พสวท. จะจัดให้มีการสอบคัดเลือกนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 เข้าโครงการ พสวท. ระดับปริญญาตรี ทุกๆ ปี ปีละ 60 คน และรับต่อเนื่องจากศูนย์โรงเรียนโครงการ พสวท. อีกปีละ 60 คน รวมทั้งสิ้น 120 คนต่อปี กระจายไปศึกษาตามศูนย์มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยนักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการจะได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ โดยมีกิจกรรม เสริมหลักสูตร เช่น ค่ายวิทยาศาสตร์ระดับอุดมศึกษา การนำเสนอผลงานทางวิทยาศาสตร์ การศึกษา ดูงาน การร่วมประชุม

วิชาการ และอาจจะได้รับการคัดเลือกให้ศึกษาต่อต่างประเทศจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือปริญญาโทเป็นอย่างต่ำ จึงจะเข้าปฏิบัติงานได้

สาขาวิชาที่จะให้ศึกษา

- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์
- ระดับปริญญาตรี ศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์
- ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ หรือวิทยาศาสตร์

ประยุกต์ ตามความถนัดของนักศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการที่รับผิดชอบ

เงื่อนไขและข้อผูกพัน

- นักเรียน นักศึกษาโครงการ พสวท. ทุกระดับจะต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 ถ้าต่ำกว่า 3.00 อาจจะต้องพ้นสภาพการเป็นนักเรียนทุน โดยจะต้องชดใช้ทุนหรือไม่ชดใช้ทุนอยู่ที่ดุลยพินิจของอนุกรรมการ ระดับอุดมศึกษา

- เมื่อสำเร็จการศึกษาจะต้องทำงานชดใช้ทุนในหน่วยงานของรัฐเป็นระยะเวลา 1 เท่าของระยะเวลาที่ได้รับทุนศึกษาภายในประเทศ และ 2 เท่าของระยะเวลาที่ได้รับทุนศึกษาต่อต่างประเทศ หากนับเวลาชดใช้ทุนมากกว่า 10 ปี จะกำหนดให้ปฏิบัติงานชดใช้ทุนเพียง 10 ปี

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้บุคคลที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนี้

- หน่วยงานวิจัยและพัฒนาหรือหน่วยงานวิชาการขององค์กรต่าง ๆ ในภาครัฐบาล มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถดำเนินการวิจัยและพัฒนา เพื่อเพิ่มผลผลิตตลอดจนสามารถปรับปรุงเทคโนโลยี ที่ได้รับการถ่ายทอดจากต่างประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาและนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

- เกิดการวิจัยและสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของประเทศ

- ประเทศชาติไม่ขาดแคลนอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ที่มีความสามารถชั้นนำทางด้านงานวิจัย และการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนไทยในอนาคต โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ศึกษาทางสาขาวิชาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์

4.3.2 โครงการเพชรในตม

ประวัติความเป็นมาของโครงการเพชรในตม

โครงการเพชรในตม เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 ด้วยความร่วมมือระหว่างคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (ปัจจุบันคือกองอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน) ศูนย์กิจการพลเรือน (ปัจจุบันคือส่วนงานมวลชนและกิจการพิเศษ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการร่วมกัน คือ การพัฒนาชนบท โดยอาศัยบุคลากรของแต่ละท้องถิ่นที่ทุรกันดาร ห่างไกล ความเจริญ และล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติมาช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นที่ตนเองมีภูมิลำเนา

คณะรัฐมนตรี ได้รับอนุมัติในหลักการจัดตั้งโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) เมื่อ 22 ตุลาคม 2517 โดยศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน(ศอพป.กอ.รมน.) ในขณะนั้นเป็นผู้ประสานการดำเนินงาน และได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 18/2518 ลง 23 มกราคม 2518 กำหนดให้โครงการ อพป. เป็นโครงการระดับชาติ ตามนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์โดยวิธีการใหม่และให้ถือเป็นโครงการเร่งด่วนสูงสุดที่ส่วนราชการทุกระดับจะต้องให้ความร่วมมือ สนับสนุน เพื่อส่งเสริมสร้างความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการรักษาความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบทห่างไกล จนกระทั่งถึง พ.ศ.2529 พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดรักษาราชการ

ผู้บัญชาการทหารบก ได้ให้ศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน(ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่ง ของส่วนมวลชนและกิจการพิเศษ สำนักเลขาธิการ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน) จัดทำโครงการ “เพชรในตม” ขึ้นมา โดยได้เล็งเห็นว่าการให้การศึกษแก่ราษฎร ในหมู่บ้านที่ห่างไกลเท่านั้น จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ จึงได้ประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเปิดรับสมัครนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง มีผลการเรียนดี แต่ครอบครัวมีฐานะยากจนทำการคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นรุ่นที่ 1 ของปีการศึกษา 2529

โครงการเพชรในตมเริ่มรับนิสิตรุ่นแรก เมื่อปีการศึกษา 2529 โดยคณะศึกษาศาสตร์ได้รับความเห็นจากที่ประชุมผู้บริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำหนดจำนวนให้รับนิสิตตามโครงการได้ปีละ 30 คน ให้คัดเลือกนักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดี อุปนิสัยและทัศนคติที่เหมาะสมแก่การเป็นครู ทั้งนี้จะต้องรวบรวมถึงการมีอุดมการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่นชนบทที่มีฐานะยากจน ให้เข้ามารับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นเป็นเวลา 4 ปี นอกจากศึกษาตามหลักสูตรปกติแล้ว นิสิตตามโครงการจะต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท รวมทั้งการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่นอกเหนือไปจากการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ

อย่างไรก็ตามนอกจากขบวนการคัดเลือกเข้าศึกษา ตามโครงการจัดหลักสูตรตามปกติ เสริมด้วยหลักสูตรพิเศษ เพื่อให้บัณฑิตตามโครงการสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วก็ตามแต่ วัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวมที่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์คือการดำเนินโครงการให้ครบวงจร คือ นอกจากการคัดเลือกเข้าศึกษา การจัดกิจกรรมการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาแล้วยังจะต้องจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม สำหรับบัณฑิตตามโครงการได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่ได้รับ การศึกษาอบรมไปพัฒนาชนบท สถานที่ดังกล่าวก็คือ ที่ซึ่งตนเองมีภูมิลำเนาหรือใกล้เคียง เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่เกิดจากการย้ายกลับภูมิลำเนาตนเอง เมื่อปฏิบัติราชการครบตามเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด โครงการเพชรในตมจึงได้ขอความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งก็เห็นด้วยในหลักการ ดังนั้นคณะกรรมการโครงการเพชรในตมจึงประกอบด้วยหน่วยงานที่รับผิดชอบ 3 ฝ่าย คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยคณะศึกษาศาสตร์ ส่วนงานมวลชนและกิจการพิเศษ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในโดยกองอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน และกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

วันที่ 6 มิถุนายน 2529 พลเอก ประเทียบ เทศวิศาล ผู้อำนวยการศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ในขณะนั้น ได้นำนิสิตโครงการเพชรในตม รุ่นที่ 1 จำนวน 29 คน เข้าเยี่ยมคารวะ พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีความสนใจและได้ริเริ่มให้มีการจัดทำโครงการฯ และให้การสนับสนุนโครงการเพชรในตม จึงได้บริจาครถยนต์เพื่อใช้ดำเนินการในโครงการเป็นทุนเริ่มแรก จำนวนหนึ่งแสนบาท ส่วนกิจการพลเรือนฯ ได้มอบเงินสมทบอีกจำนวนหนึ่ง และคณะกรรมการโครงการเพชรในตมจึงขออนุญาตจาก พลเอก อาทิตย์ฯ จัดตั้งเป็นกองทุนโดยขอใช้ชื่อว่า “กองทุน กำลังเอก(เพชรในตม)” โดยใช้ดอกผลจากกองทุนฯ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน แต่เนื่องจากการดำเนินงานตามโครงการนี้จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ จำนวนมาก กองทุนที่จัดตั้งไว้ไม่เพียงพอ ท่านจึงมีดำริการรณรงค์จัดหาทุนเพิ่มเติมโดยจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ตามโอกาสอันสมควร และได้มอบให้ คุณชม้อย รัตนสุวรรณ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาและกรรมการดำเนินการ เป็นผู้ประสานงาน ริเริ่มจัดกิจกรรมขึ้นเป็นครั้งแรก โดยจัดให้มีการแข่งขัน ชกมวยนัดพิเศษ ขึ้น ณ เวทีมวยลุมพินี ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2529 ได้เงินประมาณล้านบาทเศษ (1,130,759.61 บาท) ซึ่งทำให้ดำเนินการไปได้คล่องตัวมากขึ้นกว่าเดิมจนถึงปัจจุบัน

ในวันที่ 6 มิถุนายน 2529 นี้เอง พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งท่านเป็นผู้มองการณ์ไกล มีความหวังใยนิสิต ปัจจุบัน และนิสิตรุ่นต่อๆ ไป ทราบว่านิสิตเหล่านี้พักอาศัยอยู่ตามหอพักของเอกชน ทำให้เกิดความหวังใยนิสิต อาจได้รับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี จนอาจขาดความสนใจต่อการศึกษา กอปรกับผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ด้วยความหวังใโย ความเมตตา และความสามารถที่มองเห็นการณ์ไกลนี้ ทำให้ท่านมอบให้ พลโท จรวย วงศ์สายัณห์ ผู้อำนวยการศูนย์กิจการพลเรือน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในขณะนั้น ซึ่งเป็นผู้ควบคุม กำกับดูแลงานของศูนย์อาสาพัฒนา

และป้องกันตนเองดำเนินการประสานกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงหาพื้นที่ในบริเวณมหาวิทยาลัยฯ เพื่อสร้างหอพัก ขนาดจุณิสิตได้ 4 รุ่น รุ่นละ 30 คน รวม 120 คน (ปีที่ 1 - 4) โดยบริจาคเงินส่วนตัวอีก 5 ล้านบาทเศษ เป็นค่าจัดสร้างหอพัก หลังจากนั้นทางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ได้ประสานงานกับเริ่มสร้างได้สำเร็จและได้เชิญท่านไปเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารหอพักนิสิตโครงการเพชรในตม ในวันที่ 7 สิงหาคม 2529 และนิสิตได้เข้าไปพำนักอยู่ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2530

วิสัยทัศน์โครงการเพชรในตม

เจียรนัยบุคคลให้เรื่องรองฉายแสงแห่งความเป็นครู ที่เป็นทั้งครูผู้นำและนักพัฒนาควบคู่กันในเขตชนบท สร้างความเจริญก้าวหน้าสู่ประเทศชาติ

พันธกิจของโครงการเพชรในตม

โครงการเพชรในตม จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพื่อความเจริญของงาม และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1) เพื่อส่งเสริมเยาวชนและครูประจำการในพื้นที่พัฒนาเพื่อความมั่นคงที่มีการดำเนินงานตามโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ให้เพิ่มพูนความรู้ทางการศึกษาสูงขึ้นถึงระดับปริญญา

2) เพื่อคัดเลือกบุคลากรที่มีแววของความเป็นครู ใจรักวิชาชีพครู มีความรู้ความสามารถและความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นครูดี เปรียบเสมือนเพชรน้ำหนึ่งในวงการครูตามเกณฑ์ที่กำหนด

3) เพื่อร่วมมือประสานงานกับโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ อันจะช่วยให้การพัฒนาทรัพยากรอื่น ๆ บรรลุตามเป้าหมาย

การสอบคัดเลือก

1) มีสัญชาติไทยและมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี นับจนถึงวันรับสมัคร มีสำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือรับรองจากประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ด้วย

2) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือกำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามโครงการส่งเสริม และพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (สพพ.) หรือโครงการลงทะเบียนเรียนตามเวลาและความสามารถของนักเรียน (สลบ.) ของกรมสามัญศึกษา มหาวิทยาลัยจะไม่พิจารณาผู้ที่สอบเทียบได้ หรือผู้ที่จบการศึกษาปีที่ 6 แล้ว และมีคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.75

3) เป็นผู้มีความประพฤติดี มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีหนังสือรับรองความประพฤติดังกล่าวจากหัวหน้าสถานศึกษา

- 4) มีสุขภาพแข็งแรง สมประกอบ บุคลิกภาพดี
- 5) ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ซึ่งเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ และ/หรือเป็นโรคที่จะ

เบียดเบียนหรือเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา

การสนับสนุนนิตินิติโครงการเพชรในตม

ผู้ที่เข้าศึกษาในโครงการจะได้รับการสนับสนุนดังนี้

1) มีหอพักภายใน มศว ตลอดเวลา 5 ปี (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าประมาณ 2 00 บาท/คน/เดือน) ปัจจุบัน มศว กำหนดให้พัก ณ หอพักของ มศว แห่งใหม่ อ. องครักษ์ จ. นครนายก

อาคารหอพักนิตินิติโครงการเพชรในตม มี 4 ชั้นและมีตาดฟ้าเป็นชั้นที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

ชั้นที่ 1 เป็นห้องรับแขก ห้องพักอาจารย์ประจำหอพัก 2 ห้อง และห้องโถงล่างสำหรับจัดกิจกรรมและเป็นที่พักผ่อนของนิตินิติโครงการเพชรในตม

ชั้นที่ 2 เป็นห้องนอน ห้องอ่านหนังสือ และห้องน้ำ ของนิตินิตชาย

ชั้นที่ 3 เป็นห้องนอน ห้องอ่านหนังสือและห้องน้ำของนิตินิตหญิง และเป็นห้องพักของผู้ดูแลหอพักหญิง

ชั้นที่ 4 เป็นห้องนอน ห้องพักอ่านหนังสือ และห้องน้ำนิตินิตหญิง

ชั้นที่ 5 เป็นตาดฟ้าสองด้าน สำหรับตากเสื้อผ้า

2) มศว โดยคณะศึกษาศาสตร์ จัดให้นิตินิตสอนพิเศษในโรงเรียนสาธิต มศว เพื่อเพิ่มรายได้ในขณะเรียน

การศึกษาอบรม และร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ

ทางมหาวิทยาลัยร่วมกับ กอ.รมน. จัดเพิ่มเติมให้เป็นพิเศษแก่นิตินิตในโครงการ เพื่อให้ได้เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของโครงการ หลักสูตรกิจกรรมพิเศษที่จัดให้ในหัวแรกมีประมาณ 4 ด้าน ต่อมา พ.ศ. 2533 ได้มีการพิจารณาปรับปรุงใหม่ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และวิทยาการที่เปลี่ยนไปเป็น 7 ด้าน ได้แก่

1) กิจกรรมด้านส่งเสริมวิชาการและเทคโนโลยี

1.1) เข้ารับการแนะนำการใช้ห้องสมุด ณ สำนักหอสมุดกลาง

1.2) อบรมการพูดในที่ชุมชน

1.3) ฟังการบรรยายจากผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต

1.4) ศึกษาดูงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ณ ห้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ

1.5) อบรมคอมพิวเตอร์ จะได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนและเก็บข้อมูลต่างๆ

1.6) กิจกรรมการอบรมลูกเสือ มีการอบรมลูกเสือเพื่อให้เป็นผู้กำกับลูกเสือสามัญสามารถนำไปใช้สอนเด็กได้ต่อไป

1.7) กิจกรรมการอบรมเกี่ยวกับกฎหมาย ให้การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการและศึกษา เกี่ยวกับกฎหมายชาวบ้าน ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.8) กิจกรรมการสอนเสริมภาษาอังกฤษ ให้เกิดทักษะสามารถนำไปใช้ได้ อย่างแท้จริง โดยมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

1.9) กิจกรรมให้คำปรึกษาในขณะที่ศึกษาอยู่มีอาจารย์ช่วยดูแลให้คำแนะนำต่างๆ หรือถ้าเกิดปัญหา ก็สามารถปรึกษากับอาจารย์ฝ่ายแนะแนวได้ตลอดเวลา

2) กิจกรรมด้านความมั่นคงและการปกครอง

2.1) กิจกรรมการอบรมตลอดจนการศึกษาดูงาน งานส่วนนี้ทาง กอ.รมน. ได้เป็นผู้ให้การอบรมดูแล โดยจัดหลักสูตรอบรม เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตย การศึกษาดูงาน หมู่บ้านดีเด่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การพิทักษ์ประชาชนและทรัพยากร

2.2) การศึกษาดูงานที่รัฐสภา งานส่วนนี้ทางคณะศึกษาศาสตร์ จะจัดกิจกรรม เสริมโดยให้ไปทัศนศึกษา ณ รัฐสภา เพื่อเพิ่มประสบการณ์ทางด้านการพัฒนาประชาธิปไตยให้มากขึ้น

3) กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน

3.1) กิจกรรมค่ายเพชรอาสา ทุกๆ ภาคฤดูร้อน นิสิตเพชรในตมจะมีกิจกรรม ที่เรียกว่า “ค่ายเพชรอาสา” โดยเลือกหมู่บ้านหรือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลชนบทเข้าไปช่วยพัฒนา เช่น การสร้างอาคารเรียน การสร้างห้องสุขา การทำสนามเด็กเล่น การสร้างหอประชุมประจำหมู่บ้าน การอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน เช่น การเพาะเห็ดการขยายพันธุ์พืช เป็นต้น

3.2) กิจกรรมการอบรมสาธารณสุขมูลฐาน คณะศึกษาศาสตร์จัดอบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐาน การรักษาสุขภาพอนามัย การปฐมพยาบาล เพื่อให้สามารถ นำไปใช้สอนเด็กและใช้ในชีวิตประจำวันได้

4) กิจกรรมด้านส่งเสริมอาชีพ

4.1) ด้านการเกษตร จัดให้นิสิตเข้าศึกษาอบรมทุกๆ ปี ในเรื่องการขยายพันธุ์พืช การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก และการดูแลบำรุงดินให้มีคุณภาพ โดยนิสิตจะเข้าไปศึกษาอบรมเป็น ระยะเวลายาวนาน ในฟาร์มต่างๆ ระหว่างช่วงปิดภาคเรียน

4.2) ด้านสหกรณ์และการตลาด จัดน่านิสิตไปทัศนศึกษายังสหกรณ์ต่างๆ ให้เข้าถึงระบบการทำงาน ตลอดจนเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ฟัง

5) กิจกรรมด้านส่งเสริมจริยธรรมและศิลปวัฒนธรรม

5.1) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ นิสิตเกิดความหวงแหน ศิลปวัฒนธรรมจึงได้จัดไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ พระที่นั่งวิมานเมฆ พระที่นั่งอนันตสมาคม และอื่นๆ

5.2) ด้านจริยธรรม เพื่อให้บัณฑิตได้เป็นครูที่ดี มีคุณธรรมเป็นผู้นำที่ซื่อสัตย์ ในหมู่บ้าน เป็นตัวอย่างแก่ลูกศิษย์ และชาวบ้าน คณะศึกษาศาสตร์ได้จัดกิจกรรมทุกๆ ปี ให้บัณฑิตเข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรมจากสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัดสวนแก้ว วัดอัมพวัน วัดเขาพญาจงอาง และที่อื่นๆ อีกมาก ตลอดจนเชิญวิทยากรทั้งฆราวาสและพระสงฆ์ มาให้การอบรมอย่างสม่ำเสมอ

5.3) ร่วมกิจกรรมเดินเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (12 สิงหาคมมหาราชินี) ณ ท้องสนามหลวง

5.4) ร่วมกิจกรรมเดินเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (5 ธันวาคมมหาราช) ณ ท้องสนามหลวง

6) กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์

6.1) กิจกรรมค่ายวันเด็ก ในทุกปีนิสิตทุกคนจะออกจัดกิจกรรมในวันเด็กแห่งชาติ โดยเลือกโรงเรียนในชนบทห่างไกล เพื่อให้เด็กที่ขาดโอกาสได้รับความรู้ ความสนุกสนาน ช่วยให้บัณฑิตมีความสัมพันธ์กับชุมชนเข้าใจสังคมมากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กว้างขวาง

6.2) กิจกรรมปลูกป่าของมหาวิทยาลัย ณ มศว องค์กรฯ จ. นครนายก

6.3) ร่วมพัฒนามหาวิทยาลัยและคณะศึกษาศาสตร์ ในวันสถาปนา คณะศึกษาศาสตร์ ทุกวันที่ 16 กันยายน ของทุกปี

7) กิจกรรมด้านนันทนาการและกลุ่มสัมพันธ์

7.1) กิจกรรมกีฬาของนิสิตโครงการเพชรในตมรวมกันทุกชั้น/ปี เพื่อให้บัณฑิต ชั้นปีที่ 1 - 4 ได้ร่วมนันทนาการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ ความรัก ความสามัคคี ภายในกลุ่มของนิสิต เหมือนพี่น้องกัน

7.2) กิจกรรมชมรมดนตรีไทย ต้องการให้นิสิตทุกคนมีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีไทยได้อย่างน้อยคนละ 1 ชิ้น

7.3) การฝึกอบรมการเป็นผู้นำและสันตนาการ ณ ห้องพัก

หลักสูตรกิจกรรมพิเศษนี้ ใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดกิจกรรมพิเศษให้แก่นิสิต เพื่อให้ได้รับความรู้และการปฏิบัติครบทุกด้านภายในระยะเวลา 4 ปี ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย กิจกรรมที่ปฏิบัติเหล่านี้จะถูกประเมิน และถือเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลสำคัญส่วนหนึ่งในการพิจารณาบรรจุบัณฑิตเข้าทำงานด้วย

นอกจากนี้นิสิตเฉพาะชั้นปีที่ 4 ยังจะได้ไปศึกษาดูงานการเรียนการสอนไกล ณ โรงเรียนวังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อจะได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการสอนทางโทรทัศน์ และในปี 2542 พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้อำนวยการโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (ผอ.ปค.) ได้อนุมัติให้คัดเลือกบัณฑิตเพชรในตม รุ่นที่ 11 จำนวน 3 คน

(ชาย 1 คน หญิง 2 คน) ไปทำการสอนภาษาไทย และเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้เยาวชนไทยในนครลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนเข้ารับการบรรจุเป็นข้าราชการครู ตามข้อเสนอของ พลโท เลิศรัตน์ รัตนวานิช ผู้อำนวยการส่วนกิจการพลเรือน กอ.รมน. ซึ่งเป็นผู้จัดทำโครงการ โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการ ระหว่างวันที่ 16 เมษายน ถึง 14 มิถุนายน 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บัณฑิตได้มีประสบการณ์ รู้จักแนวทางการประสานงานและการทำงานเป็นทีม ได้มีโอกาสส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้เยาวชนไทยอยู่ต่างประเทศ ได้สืบทอดเจตนารมณ์ในวัฒนธรรมไทย และเผยแพร่ให้ชาวต่างชาติได้รับรู้ให้กว้างขวางขึ้น บัณฑิตมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ได้ฝึกให้ความรู้ความสามารถ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนภาษาตลอดจนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีกับเยาวชนไทยในต่างประเทศเพื่อนำความรู้การปฏิบัติงานในต่างแดนมาประยุกต์ใช้กับชุมชน ซึ่งเป็นท้องถิ่นของตนเอง และ/หรือ สถาบันการศึกษาของประเทศต่อไป ทั้งนี้ยังได้รับการยอมรับ และได้รับการชมเชยจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ทำให้การสนับสนุนหลายฝ่าย เช่น จากหัวหน้าสงฆ์วัดไทยในนครลอสแอนเจลิส กงสุลใหญ่ไทย ในนครลอสแอนเจลิส (คุณสุพจน์ ธีรภาคัลย์) ซึ่งยืนยันความความต้องการที่จะให้คัดเลือกส่งบัณฑิตเพชรในทมิฬไปสอนภาษา และเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้เยาวชนไทยเป็นประจำทุกปีและขอให้ขยายระยะเวลาให้นานกว่านี้ด้วย สำหรับงบประมาณที่ใช้ดำเนินการครั้งนี้ กอ.รมน. เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย เป็นเงินทั้งสิ้น 173,370 บาท

จำนวนบัณฑิตเพชรในทมิฬ

การดำเนินงานตามโครงการเพชรในทมิฬ ได้เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 จนถึงปัจจุบันได้รับนิสิตโครงการเพชรในทมิฬมาแล้ว จำนวน 25 รุ่น รวมนิสิตโครงการเพชรในทมิฬตั้งแต่ รุ่นที่ 1 - 25 จำนวน 754 คน ในบางรุ่นอาจมีนิสิตไม่ครบตามจำนวน 30 คน เนื่องจากสาเหตุดังนี้

- 1) การสละสิทธิ์ (ในปีแรก) และผู้สอบได้สำรองรายงานตัวไม่ทัน
- 2) การได้รับทุนไปต่างประเทศ
- 3) กองทุนกำลังเอก การใช้จ่ายถ้าไม่เกิน 10,000 บาท ฝ่ายกิจกรรมพิเศษขอรับการสนับสนุนได้เลยถ้าเกิน 10,000 บาท คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ

การสนับสนุนนิสิตโครงการเพชรในทมิฬเมื่อจบการศึกษาแล้ว

1) บัณฑิตที่จบการศึกษา ได้เกรดเฉลี่ยตั้งแต่ 2.75 มีความประพฤติดี ปฏิบัติตามระเบียบหอพัก จะได้รับการบรรจุกลับไปภูมิลำเนาของตน และหรือ ไม่สามารถบรรจุกลับไปที่ได้เดิมได้เนื่องจากไม่มีอัตรา และจะบรรจุในโรงเรียนใกล้เคียง ถ้ามีอัตราว่างเมื่อใด คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จะบรรจุกลับไปในภูมิลำเนาเดิม ทั้งนี้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2533 โดยไม่ต้องสอบแข่งขัน

2) บัณฑิตที่จบการศึกษาแล้ว แต่ผลการศึกษาเกรดเฉลี่ยไม่ถึง 2.75 หรือมีความประพฤติเสียหาย ทำผิดระเบียบหอพัก จะไม่ได้รับการบรรจุ และจะถูกปรับตามสัญญา และ/หรือ คณะกรรมการเห็นชอบ

3) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) สนับสนุนงบประมาณให้ โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) สมศ. และ กอ.รมน. ภาค 1 - 4 จัดการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม พบปะสังสรรค์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามความเหมาะสม

4) สมศ. และ กอ.รมน. สนับสนุนงบประมาณร่วมกับ มศว ในการจัดอบรมให้ความรู้บัณฑิตที่ไปปฏิบัติงานแล้ว โดยจัดงานวันคืนสู่เหย้า (กิจกรรมให้ความรู้เพิ่มเติมในด้านความรู้ใหม่ ความมั่นคงของชาติเพื่อเป็นการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์)

ลักษณะเด่นของโครงการ

ลักษณะเด่นสำคัญของโครงการเพชรในตมก็คือเป็นโครงการที่มีลำดับขั้นตอนการทำงานที่มีประสิทธิภาพครบวงจร นั่นคือ

1) การคัดเลือกเยาวชนเข้าโครงการที่มีประสิทธิภาพ บริสุทธิ ยุติธรรม เช่น

1.1) การออกข้อสอบ (จากคณะกรรมการ มศว กอ.รมน.)

1.2) อพป.สมศ. และ กอ.รมน.ภาค 1 - 3 รวบรวมผู้สมัครสอบและจัดการสอบ ณ อพป. สมศ. และ กอ.รมน. ภาคนั้น ๆ ยกเว้น อพป. สมศ. และ กอ.รมน. ภาค 1 จะดำเนินการโดยตรงโดย อพป. สมศ. และ กอ.รมน.ภาค 1 ส่งรายชื่อ ให้ มศว และ มศว ดำเนินการสอบเอง

1.3) การควบคุมการสอบ เจ้าหน้าที่ มศว และกอ.รมน. ร่วมกันดำเนินการ

1.4) การตรวจข้อสอบ มศว เป็นผู้ดำเนินการเอง

1.5) การพิจารณาผลการสอบ พิจารณาโดยคณะกรรมการโครงการเพชรในตม

2) การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันสภาพชนบทในหมู่บ้าน อพป. ให้แก่นิสิตตั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3) จัดการงานให้บัณฑิต เมื่อบัณฑิตสำเร็จการศึกษา ณ ภูมิลำเนาหมู่บ้าน อพป. ของตนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง

4.3.3 โครงการแสวงหาช้างเผือก

เพื่อให้นักเรียนที่เรียนดีมีความประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับทุนเพื่อศึกษาวิชาชีพครู และบรรจุเป็นข้าราชการครูในภูมิลำเนาเดิม เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญของชุมชน โครงการนี้ได้เริ่มตั้งแต่ปี 2529 - 2539 คัดเลือกนักเรียนชั้น ม. 6 ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม ม.4 ม.5 ม.6 (ภาคต้น) ไม่ต่ำกว่า 3.00 เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้รับทุนการศึกษาคนละ 15,000 บาท/ปี และ

กรมสามัญศึกษาจะจ่ายค่าฝึกอบรมเสริมระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอีกคนละ 3,000 บาท/ปี ผู้เข้ารับการศึกษาดำเนินการเรียนเฉลี่ยสะสมแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.75 ผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กำหนดบรรจุนักเรียนไม่เกินปีละ 5 คน ปัจจุบันได้บรรจุนักเรียนทุนตามโครงการนี้ไปแล้วจนถึงปี 2540 จำนวน 7 คน

4.3.4 โครงการครูทายาท

โครงการครูทายาทเป็นโครงการหนึ่งซึ่งเป็นแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการฝึกหัดครูซึ่งเน้นการคัดเลือกคนเก่งคนดี เข้ามาเรียนครู เน้นกระบวนการผลิตที่ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจังและใกล้ชิด โดยใช้การปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษามากกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนทั่วไป มุ่งเน้นสร้างคุณลักษณะและพัฒนาเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู พร้อมทั้งมุ่งแก้ปัญหาการคัดเลือกคนดีที่มีความรู้ความสามารถและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูเข้ามาเป็นข้าราชการครู นับได้ว่าระบบการผลิตครูทายาท เป็นนวัตกรรมหนึ่งของการฝึกหัดครูไทย

ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการโครงการครูทายาท โดยเริ่มดำเนินการ (ระยะทดลอง) ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และดำเนินการเป็นโครงการปกติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ลักษณะโครงการเป็นโครงการครูทายาทปกติและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนครูเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะสาขาวิชา โครงการผลิตครูสาขาจำเป็นเหล่านี้มี 10 โครงการ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อปรับปรุงการรับนักเรียนที่จะเข้าเรียนในคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์และวิทยาลัยครูใหม่
- 2) เพื่อปรับปรุงระบบการจัดการศึกษาในสถาบันการผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการ
- 3) เพื่อจะคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูเข้ามาเป็นครู
- 4) เพื่อสร้างผู้นำทางการศึกษารุ่นใหม่ให้กับประเทศชาติ

แนวคิดในการดำเนินงาน

โครงการครูทายาทมีแนวคิดที่สำคัญคือ จะคัดเลือกบุคคลที่มีสติปัญญา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเจตคติต่อวิชาชีพครู เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู ในขณะที่ศึกษาอยู่นั้นนักศึกษาผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากสถาบันการศึกษานั้นๆ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับการคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หลักสำคัญของการคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครู คือ บุคคลที่จะได้รับการจะต้องเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียน และคะแนนความประพฤติสูง นักศึกษาของโครงการครูทายาทบางคนอาจได้รับทุนการศึกษาจากสถาบันการศึกษาหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องและก่อนเข้าศึกษาทุกคนต้องทำสัญญาว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนด จะได้รับการคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้าเป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโดยไม่ต้องสอบแข่งขัน และสอนในโรงเรียนที่กำหนดให้ไม่น้อยกว่าระยะเวลาที่เป็นนักศึกษาของโครงการ

ขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินงาน

โครงการครูทายาท มีขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินงานโดยกระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบในแนวคิดการปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนวิชาครูและบุคคลที่เข้ารับราชการครู และตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ

- 1) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- 3) อธิบดีกรมการฝึกหัดครู
- 4) คณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 5) คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 6) คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 7) เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครูหรือผู้แทน
- 8) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติหรือผู้แทน
- 9) ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 10) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

วิธีการดำเนินการรับนักศึกษา

ให้ผู้สนใจยื่นใบสมัครเพื่อขอรับการคัดเลือกเป็นนักศึกษาโครงการครูทายาทได้ที่สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่สถาบันนั้นกำหนด

คุณสมบัติของผู้สมัคร

- 1) เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมรวมตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 - 6 ไม่ต่ำกว่า 3.00 หรืออยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90 ขึ้นไปของกลุ่มเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี หรือเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 หรืออยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90 ขึ้นไปของกลุ่ม เพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 2 ปี
- 2) เป็นผู้มีความประพฤติดี มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู โดยต้องมีใบรับรองจากหัวหน้าสถานศึกษา หรืออาจารย์แนะแนว หรืออาจารย์ที่ปรึกษาของสถาบันการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่

3) เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่เข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

วิธีการคัดเลือก

สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการครูทายาท ดำเนินการคัดเลือกนักศึกษาโครงการครูทายาทตามวิธีที่กำหนดไว้ของแต่ละสถาบัน ทั้งนี้ต้องยึดคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการศึกษา

สาขาวิชาหรือวิชาเอกที่กำหนด

นักศึกษาโครงการครูทายาทต้องเข้าศึกษาในสาขาวิชาหรือวิชาเอกดังต่อไปนี้

- 1) สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) สาขาวิชาการอนุบาล คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครู
- 3) วิชาเอกการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 4) สาขาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 5) สาขาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 6) สาขาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครู

สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการครูทายาท มีทั้งหมด 37 สถาบัน คือ วิทยาลัยครู 29 แห่ง และมหาวิทยาลัย 8 แห่ง

แนวทางการจัดหลักสูตร

นักศึกษาโครงการครูทายาทศึกษาหลักสูตรของแต่ละสถาบัน แต่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะสนับสนุนทางด้านเอกสาร เช่น ชุดฝึกอบรมต่างๆ และในภาคฤดูร้อนจะจัดให้นักศึกษาได้ฝึกงาน หรือดูงานที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานในสังกัดหรือรับการฝึกสอนนั้น นักศึกษาโครงการครูทายาทต้องฝึกสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

การควบคุมดูแล

นักศึกษาโครงการครูทายาทที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาที่มีหอพักและสามารถจัดบริการให้ได้นักศึกษาต้องพักในหอพัก โดยมีอาจารย์ที่เลี้ยงคอยควบคุมดูแลและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักศึกษาโครงการครูทายาทจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยในทุกภาคเรียนไม่ต่ำกว่า 2.75 และต้องได้รับความเห็นชอบจากสถาบันการศึกษา หรือตามข้อกำหนดของแต่ละสถาบันที่ได้ทำการตกลงกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ทุนการศึกษา

นักศึกษาตามโครงการอาจได้รับการสนับสนุนจากองค์การ หรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ทุนการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- 2) ทุนที่สถาบันการศึกษาในโครงการจัดสรรให้
- 3) ทุนขององค์การในแต่ละท้องถิ่น เช่น สมาคมศิษย์เก่า

การบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะทำความตกลงกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู เพื่อขอบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาตามโครงการครุทายาท โดยการคัดเลือกเป็นพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะคัดเลือกผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในสวนกลางเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีอัตราว่างในภูมิภาคเดียวกับที่มหาวิทยาลัยนั้นตั้งอยู่หรือรับผิดชอบ ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูจะคัดเลือกเพื่อบรรจุให้ดำรงตำแหน่งภายในเขตการศึกษาเดียวกับที่วิทยาลัยครูนั้นรับผิดชอบ

เป้าหมายโครงการ

โครงการครุทายาทมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ การรับบุคคลเข้าเป็นนักศึกษาในโครงการ และการคัดเลือกเพื่อบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการครู ในการรับบุคคลเข้าเป็นนักศึกษาในโครงการในแต่ละปี จะมีข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเกษียณราชการ ลาออก เสียชีวิต และอื่นๆ ประมาณ 6,000 คน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณภาพและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูมาเป็นข้าราชการครูในสังกัด ทดแทนกับจำนวนครูดังกล่าวจึงกำหนดผู้เป็นนักศึกษาในโครงการประมาณร้อยละ 15 ของอัตราว่างในแต่ละปี โครงการครุทายาทจะเริ่มดำเนินการทดลองนำร่องระยะ 5 ปี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และจะรับนักศึกษาจำนวนไม่เกินร้อยละ 15 ของอัตราว่างในแต่ละปี และจะคัดเลือกเพื่อบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาตามโครงการระดับปริญญาตรี หลักสูตร 2 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 และจะคัดเลือกเพื่อบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาตามโครงการระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

คาดว่าจะได้ผู้ที่มีสติปัญญาดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูเข้ามาเป็นนักศึกษาครู สถาบันการผลิตครูสามารถผลิตครูได้ตรงกับความต้องการของหน่วยงานที่ใช้ครู และจะได้ผู้ที่มีความสามารถมีความประพฤติดี และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูเข้ามาเป็นครูเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพครูตกต่ำและเป็นการสร้างครูที่รุ่นใหม่ให้แก่สังคมไทยอีกด้วย (โครงการครุทายาท, 2530)

การผลิตครูให้ดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานหน้าที่ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตครูที่มีความรักและศรัทธาในอาชีพครูอย่างแท้จริง และการผลิตครูที่มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจแก่หน่วยงานผู้ใช้ครูและสังคมนั้น เมื่อได้มีการวิเคราะห์ระบบการผลิตครูทั้งระบบพบว่า

“กระบวนการผลิตครู” นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นผลโดยตรงต่อคุณภาพของบัณฑิต และยิ่งพบอีกว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นหัวใจของกระบวนการผลิตครูดังกล่าว

การจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะมีส่วนช่วยสร้างเสริมคุณภาพของการผลิตครูที่พึงประสงค์ได้อย่างดียิ่ง กล่าวคือ จะมีส่วนช่วยให้นักศึกษาครูมีความมั่นใจ สามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างดี

แนวทางในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา ซึ่งหมายถึงการจัดให้นักศึกษาได้ฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริงในโรงเรียนต่างๆ และการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม ซึ่งหมายถึงการจัดกิจกรรมหรือโครงการเสริมสมรรถภาพทางด้านความรู้ เทคนิควิธี และคุณลักษณะให้แก่ นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในหน้าที่ครูอย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเสริมให้กับนักศึกษาในโครงการคุรุทายาท เพื่อให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ในการเป็นครูต่อไป

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม หมายถึง การปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรมหรือ การดำเนินงานโครงการเสริมสมรรถภาพทางด้านความรู้ เทคนิควิธี และคุณลักษณะให้แก่ นักศึกษาครู ในโครงการคุรุทายาท ได้มีประสบการณ์ในหน้าที่ของครูประถมศึกษากว้างขวางเพิ่มขึ้นจากการเรียนการสอนและฝึกงานปกติในห้องเรียน

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมให้กับนักศึกษาโครงการคุรุทายาท จะสนองหลักการของการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งจัดประสบการณ์ วิชาชีพครูหลายลักษณะ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาครูให้สมบูรณ์ครบถ้วนมากที่สุดนั่นเอง (แนวทางการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม, 2531)

วัตถุประสงค์ของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม มีดังนี้

- 1) เพื่อให้นักศึกษาได้เสริมประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้น อันเป็นผล ก่อให้เกิดสมรรถภาพด้านความรู้ เทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะแก่นักศึกษาครู
- 2) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกงานในหน้าที่ครูโดยตรง อันจะส่งผลถึงการสร้างความรัก ศรัทธาในอาชีพครู
- 3) เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ซึ่งเป็น เป้าหมายสำคัญในการผลิตครู

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม อยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างคณะวิชา ครุศาสตร์ในวิทยาลัยครู และสำนักงานการประถมศึกษาในแต่ละจังหวัดของสำนักงานการประถมศึกษา แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โดยการอำนวยการของคณะกรรมการโครงการคุรุทายาทระดับจังหวัด ซึ่งมีอธิการวิทยาลัยครู ผู้อำนวยการการประถมศึกษา ศึกษานิเทศก์จังหวัดและคณะ เป็นกรรมการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการโครงการคุรุทายาทของกระทรวงศึกษาธิการทราบเป็นระยะๆ

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม โดยยึดสมรรถนะด้านความรู้ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะเป็นหลัก จัดได้ 3 ประการคือ

1) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมสมรรถภาพทางด้านความรู้ เป็นการ จัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่เสริมสมรรถภาพของนักศึกษา เกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะนำไปใช้ในการสอนโดยตรง ความรู้ในทางวิชาชีพครูที่ใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ ความรอบรู้อื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานหรือพัฒนางานในหน้าที่ของครู เช่น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา งานธุรการ งานส่งเสริมการสอน งานวิชาการ งานกิจกรรมนักเรียน งานพัฒนาโรงเรียนและชุมชน งานวางแผนและโครงการ งานโครงการพิเศษ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่ครูควรทราบ

2) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมสมรรถภาพด้านเทคนิควิธี เป็นการ จัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่เสริมสมรรถภาพของนักศึกษาเกี่ยวกับ การนำความรู้หลักการ วิธีการไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูอย่างมีความชำนาญ มีทักษะทั้งด้านงานสอน งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ งานพัฒนาตนเอง และงานพัฒนาสังคม เป็นต้น ทักษะต่างๆ ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเสริม ได้แก่ ทักษะการสอนอ่านและเขียน ทักษะการเลือกการผลิตและการใช้สื่อการเรียน การสอน ทักษะการวัดและประเมินผล ทักษะการสอนซ่อมเสริม ทักษะการสอนเด็กพิเศษ และทักษะ การแนะแนว

3) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมสมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะ เป็นการ จัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่เสริมสมรรถภาพของนักศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้ตั้งมั่นใน คุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความศรัทธาในอาชีพครู มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาสังคมหรือชุมชน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง มนุษยสัมพันธ์ ความเป็นผู้นำ จรรยาครู จิตสำนึกในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การบริหารจัดการและ กิจกรรมเสริมเพื่อสร้างสมรรถภาพด้วยคุณลักษณะ

จากแนวทางการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม สำหรับนักศึกษาโครงการครูทายาท จะเห็นได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการฝึกอบรมนักศึกษาให้เกิดสมรรถภาพ ทางด้านความรู้ ด้านเทคนิควิธีและด้านคุณลักษณะ ซึ่งเป็นสมรรถภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นแก่ นักศึกษาในโครงการครูทายาท เพื่อสนองความต้องการของสังคมและหน่วยงานผู้ใช้ครู ดังนั้นการจัด กิจกรรมของการฝึกอบรม นอกจากจะมุ่งสร้างเสริมสมรรถภาพทั้งสามด้านนี้เป็นสำคัญแล้ว ยังได้เน้นการสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูอีกด้วย

ประเภทของโครงการครุทายาท

5) โครงการครุทายาทระดับประถมศึกษา

โครงการครุทายาทระดับประถมศึกษา เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 โดยคัดเลือกจากนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่ในชั้น ม.6 ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ชั้น ม.4 ม.5 และ ม.6 (เฉพาะภาคต้น) ไม่ต่ำกว่า 3.00 หรืออยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90 ขึ้นไปของแต่ละกลุ่มวิชา โดยได้รับทุนการศึกษาปีละ 12,500 บาท/คน/ปี ในระหว่างศึกษานักเรียนจะต้องอยู่หอพักนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาด้วยกระบวนการผลิตรูปแบบเข้มด้วยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม ทั้งในระหว่างภาคเรียนและภาคฤดูร้อน และต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.75 ปัจจุบันได้บรรจุนักเรียนทุนตามโครงการนี้ไปแล้วตั้งแต่ปี 2530 - 2540 จำนวน 4,546 คน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดอัตราบรรจุไว้ปีละ 30% ของอัตราว่าง

2) โครงการครุทายาทระดับมัธยมศึกษา

โครงการครุทายาทระดับมัธยมศึกษาได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนทุนเช่นเดียวกับครุทายาทระดับประถมศึกษา นักศึกษาที่เข้าโครงการจะได้รับทุนการศึกษา 12,500 บาท/คน/ปี และแต่ละปีการศึกษาจะต้องมีคะแนนเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.75 ปัจจุบันได้บรรจุนักเรียนทุนตามโครงการดังกล่าวไปแล้วตั้งแต่ปี 2538 - 2540 จำนวน 1,139 คน โดยกรมสามัญศึกษาได้กำหนดอัตราตั้งรับการบรรจุปีละ 400 คน

3) โครงการครุทายาทชายแดนและถิ่นทุรกันดาร

โครงการครุทายาทชายแดนและถิ่นทุรกันดาร ด้วยปัญหาการโยกย้ายของข้าราชการครูที่อยู่ในพื้นที่เขตชายแดนและถิ่นทุรกันดารของครูบรรจุใหม่มีเป็นจำนวนมากในสังกัดกรมสามัญศึกษา และ สปช. จึงทำให้มีการดำเนินการตามโครงการนี้ขึ้นในปีการศึกษา 2537 โดยสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการระดับท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนและถิ่นทุรกันดารร่วมกันคัดเลือกนักศึกษาเข้าโครงการ โดยนักศึกษาที่ได้รับคัดเลือกเข้าโครงการจะต้องเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมาแล้วไม่เกิน 3 ปี มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในภาคเรียนสุดท้ายของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ต่ำกว่า 2.5 นักศึกษาจะได้รับทุนการศึกษาจนจบปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี โดยในระหว่างการศึกษาจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเช่นเดียวกับนักศึกษาครุทายาทในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา และต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.75 ปัจจุบันยังไม่ได้มีการบรรจุนักเรียนทุนตามโครงการดังกล่าวทั้งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษากกรมสามัญศึกษา กำหนดอัตราตั้งรับแต่ละปีจำนวน 250 คน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดอัตราตั้งรับแต่ละปีจำนวน 150 คน

4) โครงการครูทายาทชายแดนภาคใต้

โครงการครูทายาทชายแดนภาคใต้เป็นโครงการเฉพาะกิจ 3 ปี (ปี พ.ศ. 2537 - 2539) และเป็นโครงการเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งแก้ปัญหาการขาดแคลนครูและการโยกย้ายครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนโครงการนี้เริ่มในปีการศึกษา 2537 โดยคัดเลือกนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตยะลา ปัตตานี สตูล นราธิวาส และสงขลา เข้ามาเรียนครูในสถาบันราชภัฏ และบรรจุเป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนตามภูมิลำเนาของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะได้รับทุนการศึกษา 12,500 บาท/คน/ปี และต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเช่นเดียวกับนักศึกษาครูทายาทประเภทต้น แต่ต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.5 สำหรับหลักสูตร 4 ปี สำหรับหลักสูตรปริญญาตรี 1 ปี และ 2 ปี ต้องมีผลการเรียนตามหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู (กำหนด 2.00)

5) โครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษา

โครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความประพฤติดี มีผลการเรียนดี มีคุณธรรมและเจตคติที่ดีเข้าศึกษาในสถาบันราชภัฏและหรือสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโทในสาขาที่ขาดแคลนตามความต้องการของสภาสถาบันราชภัฏ โดยจำแนกเป็นทุนระยะยาวระดับปริญญาตรี - ปริญญาโทระยะ 8 ปี (ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 - 2544) จำนวน 100 ทุน และทุนระยะเร่งรัด 4 ปี (ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 - 2540) จำนวน 100 ทุน เริ่มรับนักศึกษาตั้งแต่ปี 2537 - 2540 รวมทั้งสิ้น 200คน แยกเป็น 2 ประเภทคือ

5.1) ประเภทระยะยาว ปริญญาตรี - ปริญญาโท รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตร 3.00 ขึ้นไป และจะต้องมีผลการเรียนแต่ละปีการศึกษาในระดับปริญญาตรีไม่ต่ำกว่า 2.75 และในระดับปริญญาโทไม่ต่ำกว่า 3.25

5.2) ประเภททุนเร่งรัดปริญญาโท รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตร 2.75 ขึ้นไป และต้องมีผลการเรียนสะสมแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.75 แล้ว จะต้องมีการเรียนสะสมแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 3.25 ปัจจุบันมีนักศึกษาที่สำเร็จตามโครงการและบรรจุเป็นข้าราชการครูแล้วตั้งแต่ปี 2537 - 2540 จำนวน 19 คน

6) โครงการครูทายาทสายวิทยาศาสตร์

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูสายวิทยาศาสตร์ โดยความร่วมมือระหว่างกรมสามัญศึกษากับคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา เริ่มดำเนินการนำร่องในปี 2536 - 2539 รับนักศึกษาปีละ 80 คน ยกเว้นปีแรก (ปี 2536 รับจำนวน 40 คน) คัดเลือกจากนักเรียนชั้น ม.6 ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมชั้น ม.4 ม.5 และ ม.6 (ภาคต้น) ไม่ต่ำกว่า 3.00 หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90

ของกลุ่มแรกเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี และต้องมีผลการเรียนสะสมแต่ละปีการศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.75 ปัจจุบันได้บรรจุนักเรียนทุนตามโครงการนี้ไปแล้วจนถึงปี 2540 จำนวน 19 คน (โดยบรรจุในปี 2540 จำนวน 4 ราย สำหรับปีต่อไป ยังไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน)

4.3.5 โครงการผลิตครูที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.)

ประวัติและความเป็นมาของโครงการฯ

ปัจจุบันประเทศไทยมีความต้องการกำลังคนที่มีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นเพื่อให้รับกับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศประสบปัญหาการขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และครุคณิตศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านจำนวนและอัตราส่วนที่เหมาะสม ได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในระยะยาว จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ที่ต้องรีบแก้ปัญหาการขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และครุคณิตศาสตร์ที่มีความสามารถสูงดังกล่าว คณะอนุกรรมการ พสวท. ระดับอุดมศึกษา ในคราวประชุม วันที่ 8 พฤศจิกายน 2536 ได้มีมติเห็นชอบให้ สสวท. ซึ่งขณะนั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จารุณี สูตะบุตร อดีตผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ผลักดันโครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ระยะที่ 1 เพื่อผลิตครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ที่มีความสามารถสูง สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้วิธีการเดียวกันกับโครงการ พสวท. และให้มีสิ่งจูงใจนักเรียน นักศึกษา เข้าโครงการ เช่น การให้ทุนการศึกษา การได้บรรจุเข้าปฏิบัติงานทันทีที่สำเร็จการศึกษา และให้ได้รับเงินเดือนในอัตราพิเศษไปจากข้าราชการครูทั่วไป

ต่อมาคณะกรรมการกำหนดนโยบายการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในคราวประชุมครั้งที่ 11/1/2537 วันที่ 6 พฤษภาคม 2537 ได้มีมติเห็นชอบให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ดำเนินการโครงการฯ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในปัจจุบัน) ได้ร่วมกันจัดทำโครงการฯ มีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 - 2553 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการฯ ระยะที่ 1 (พ.ศ.2539 - 2545) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2539 เพื่อผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่มีความสามารถ มีคุณภาพสูงและเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยหาวิธีการจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูงทางวิทยาศาสตร์และ

คณิตศาสตร์สนใจมาเรียนเป็นครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้มากขึ้น อาทิเช่น การให้ทุนการศึกษา การบรรจุเข้ารับราชการทันทีที่จบการศึกษา รวมทั้งให้สวัสดิการต่างๆ เพื่อให้อาชีพครูมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี โดยคาดหวังว่าครูที่เป็นผลผลิตของโครงการนี้จะกระจายไปอยู่ทั่วประเทศ เป็นครูแกนนำที่จะทำให้มีผู้สนใจเรียนเป็นครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนและการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป

โครงการฯ ได้ดำเนินการคัดเลือกผู้รับทุนตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนดีเข้ารับทุนเพื่อศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในศูนย์ระดับมัธยมศึกษา 20 ศูนย์ และคัดเลือกนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต 4 ปี ในคณะวิทยาศาสตร์และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู 1 ปี ในคณะศึกษาศาสตร์

ในศูนย์ระดับอุดมศึกษา 23 ศูนย์ของโครงการ การให้ทุนปีแรกในปีการศึกษา 2539 คณะกรรมการกำหนดนโยบายฯ มีมติให้โครงการ สกว. เรง่รัดผลิตครูให้ทันกับความต้องการโดยให้ทุนแก่นักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตทุกชั้นปี ในปีการศึกษา 2540 - 2541 โครงการฯ เริ่มให้ทุนแก่นักเรียนชั้น ม.4 และนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ต่อมาโครงการฯ ประสบปัญหาไม่มีอัตราบรรจุ คณะกรรมการกำหนดนโยบายฯ ในการประชุมครั้งที่ 15/1/2541 วันที่ 15 มิถุนายน 2541 ที่ประชุมมีมติให้มีการปรับปรุงการดำเนินงานโดยระงับการให้ทุนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 เป็นต้นไป และลดจำนวนรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากจำนวน 800 คน ให้เหลือ 380 คนต่อปี และให้ใช้งบประมาณที่เหลือจากการปรับลดจำนวนทุน เป็นการให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทควบเอกหรือปริญญาเอก จำนวน 20 ทุนต่อปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 - 2549

ต่อมาคณะกรรมการกำหนดนโยบายฯ ในการประชุมครั้งที่ 17/1/2543 วันที่ 8 มิถุนายน 2543 ได้มีมติให้เพิ่มจำนวนรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี จาก 380 คนต่อปี เป็น 580 คนต่อปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นไป ในปีการศึกษา 2543 โครงการฯ เริ่มให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโทควบเอกและปริญญาเอกปีละ 20 ทุนเพื่อศึกษาหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษาและคณิตศาสตร์ศึกษา ตามโครงการผลิตนักวิจัยพัฒนาด้านการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในศูนย์ของโครงการ 3 ศูนย์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล โดยจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ และให้มีการศึกษาวิจัยในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ 1 ปี

เมื่อใกล้สิ้นสุดโครงการฯ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2539 - 2545) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้เสนอคณะรัฐมนตรีผ่านกระทรวงศึกษาธิการขออนุมัติโครงการ สกว. ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2546 - 2549) แต่โครงการฯ ระยะที่ 2 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้งจนทำให้เหลือระยะเวลาดำเนินการโครงการเพียง 2 ปี (พ.ศ. 2548 -

2549) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติโครงการฯ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2548 - 2549) เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 ระหว่างที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโครงการฯ ระยะที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 - 2547 นั้น ทางโครงการฯ ก็ยังได้ดำเนินการรับนักศึกษาเข้าโครงการฯอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้โครงการฯ ระยะที่ 1 ขยายเวลาออกไปจนถึง พ.ศ. 2547

คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ดำเนินการโครงการฯ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2548 - 2549) เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 โดยงดให้ทุนระดับปริญญาตรีและให้ทุนผู้สำเร็จการศึกษาศึกษาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) เข้ารับทุนศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู 1 ปี ในปีการศึกษา 2548 และ 2549 ปีละ 580 ทุน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วให้บรรจุเข้ารับราชการครูทันที เมื่อรับราชการครูครบ 2 ปี ให้รับทุนศึกษาต่อระดับปริญญาโทในประเทศ 2 ปี ปีละ 580 ทุน เมื่อจบปริญญาโทให้รับทุนศึกษาต่อระดับปริญญาเอกในประเทศ 3 ปี ปีละ 30 ทุน

วัตถุประสงค์โครงการฯ

- 1) เพื่อผลิตครู อาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นผู้นำทางวิชาการในโรงเรียน และมีความเชี่ยวชาญในสายวิชาชีพ
- 2) เพื่อพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ของประเทศ
- 3) เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

เป้าหมายโครงการฯ

1) เป้าหมายเชิงปริมาณ

ได้ครู อาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2553 - 2560 จำนวนรวม 4,640 คน

2) เป้าหมายเชิงคุณภาพ

ได้ครู อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการและวิชาชีพ รักอาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการในโรงเรียนและท้องถิ่น

3) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

มีการร่วมมือดำเนินการของ 3 หน่วยงาน คือ

3.1) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รับผิดชอบในระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดมหาวิทยาลัย 13 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 10 แห่งเป็นศูนย์ของโครงการ ซึ่งมีหน้าที่คัดเลือกนักเรียนเข้าโครงการ กำหนดหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จัดหาอาจารย์ที่ปรึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมและกิจกรรมพิเศษ

3.2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รับผิดชอบในระดับหลังสำเร็จการศึกษา มีหน้าที่เตรียมอัตราตำแหน่งรองรับผู้สำเร็จการศึกษา ตลอดจนการติดตามกำกับดูแลประเมินผลการปฏิบัติงานผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการ

3.3) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการและเป็นหน่วยงานขอตั้งงบประมาณ ตั้งเงินทุนการศึกษาและงบประมาณ และจัดส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนประสานงานติดตามผลและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ สควค.

4) การบริหารโครงการ

ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ ปัจจุบันมีคณะกรรมการ อนุกรรมการ และคณะทำงาน 4 คณะดังนี้

คณะที่ 1 คณะกรรมการกำหนดนโยบายการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ 2 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ระดับประเทศ

เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นประธาน ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นรองประธาน หัวหน้าสาขาพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และส่งเสริมการผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ 3 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ระดับหลังสำเร็จการศึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประธานผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นรองประธานหัวหน้าสาขาพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และส่งเสริมการผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ 4 คณะทำงานส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก

ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นประธาน หัวหน้าสาขาพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และส่งเสริมการผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ

ศูนย์มหาวิทยาลัยในโครงการฯ

- 1) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- 4) มหาวิทยาลัยมหิดล*
- 5) มหาวิทยาลัยบูรพา
- 6) มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์*
- 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- 10) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 11) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 12) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 13) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- 14) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- 15) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 16) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- 17) มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 18) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 19) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- 20) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- 21) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*

หมายเหตุ *ศูนย์มหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2554

คุณสมบัติผู้สมัคร

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางวิทยาศาสตร์ (วท.บ.) ในสาขาคณิตศาสตร์ เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ และวิทยาการ คอมพิวเตอร์ ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชาในระดับปริญญาตรี รวมกันไม่ต่ำกว่า 2.75
- 2) มีผลการเรียนในวิชาเอก เฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.75
- 3) มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะประกอบวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

4) ไม่อยู่ระหว่างการรับทุนที่มีเงื่อนไขผูกพันในการปฏิบัติงานขอใช้ทุน
เงื่อนไขและข้อผูกพัน

นิสิต นักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการฯ จะต้องมีความสมบัติดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู 1 ปี (3 ภาคการศึกษา) โดยมีคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 และเข้าร่วมกิจกรรมตามที่โครงการฯ กำหนด
- 2) ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 เท่าของระยะเวลาที่รับทุน
- 3) ในกรณีที่ผู้รับทุนผิดสัญญาตามเงื่อนไขและข้อผูกพัน ผู้รับทุนจะต้องขอใช้เงิน ทุนการศึกษาเป็น 2 เท่าของเงินทุน และหรือเงินอื่นใดที่ได้รับจากผู้ให้ทุน

สิทธิประโยชน์

- 1) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการครู โดยปฏิบัติงานสอนใน โรงเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ตามความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) เมื่อบรรจุเข้าปฏิบัติงานครบ 2 ปี มีสิทธิได้รับทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในประเทศเป็นเวลา 2 ปี และจะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาและเพิ่มพูนวิทยฐานะ อย่างต่อเนื่อง

4.3.6 โครงการเร่งรัดผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาคณิตศาสตร์ของ ประเทศ (รพค.)

โครงการเร่งรัดผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาคณิตศาสตร์ของประเทศเป็น โครงการตามมติคณะรัฐมนตรีที่บวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่วมกัน เริ่มรับ นักศึกษาเข้ารับทุนในปีการศึกษา 2538 - 2544 ให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรีสำหรับผู้เลือกเรียน เอกคณิตศาสตร์ปีละ 720 ทุน ตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการระยะเวลา 7 ปี รวม 5,040 ทุน และให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเอกคณิตศาสตร์ปีละ 80 ทุน ระยะเวลา 7 ปี รวม 500 ทุน

4.3.7 โครงการครูทายาท (ตชด.)

เส้นทางครูทายาท

การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ให้นำศิษย์เก่ามาเป็นบุคลากรของหน่วย โดยผ่านกระบวนการพัฒนานักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ตามขั้นตอนของการพัฒนา โครงการครูทายาทมิได้เป็นเพียงการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูสำรวจ ตระเวนชายแดน ซึ่งบางโรงเรียนเกิดจากการสละสิทธิ์ของข้าราชการตำรวจที่ต้องรับคำสั่งให้มาปฏิบัติ

หน้าที่เป็นครูในโรงเรียนต่างๆ ที่ไม่ได้มีความพร้อมที่จะเป็นครูเท่านั้น แต่เป็นการดึงทรัพยากรในชุมชน ซึ่งเป็นทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งมีความรักความผูกพันในท้องถิ่นของตน ความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชนจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ความรักความศรัทธาต่อโรงเรียนของชุมชนจะมีผลมากขึ้น

ดังนั้น “ครูครุทายาท” ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกแห่งจึงมีสภาพเป็นทั้งลูกหลานของชุมชน ซึ่งกำลังจะเป็นครูของชุมชน และในอนาคตจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้จะช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

แนวนโยบายของโครงการครุทายาท

โครงการครุทายาทเป็นโครงการผลิตครูรุ่นใหม่ให้กับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อสนองงานโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่ครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยระยะที่ 1 เป็นโครงการ 5 ปี (2541 - 2545) ผลิตครูปีงบประมาณละ 80 คน รวม 400 คน มีเงื่อนไขคือต้องทำงานเป็นครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอย่างน้อย 5 ปี

วัตถุประสงค์ของโครงการครุทายาท

- 1) เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติ โดยการสนองโครงการตามพระราชดำรินในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้เกิดประสิทธิผลครบวงจร
- 2) เพื่อจัดหาอาชีพรองรับในท้องถิ่น อันเป็นการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว
- 3) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เนื่องจากมีบุคลากรที่สมัครใจมาเป็นครูและไม่มีปัญหาท้องถิ่น
- 4) เพื่อพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้เป็นศูนย์พัฒนาชนบทที่ชายแดน
- 5) เพื่อทดแทนกำลังพลทำหน้าที่ครู แต่ไม่มีความพร้อมเนื่องจากมิได้สมัครใจและไม่ได้ผลัดมาเพื่อแทนครูโดยตรง (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2552)

การสร้างครูดำรวจตระเวนชายแดนในโครงการครุทายาท

การสร้างครูดำรวจตระเวนชายแดนในโครงการครุทายาท มีกระบวนการ ดังนี้

- 1) การคัดเลือกครูเข้าโครงการ เนื่องจากมีเป้าหมายเพื่อผลิตครูเพื่อท้องถิ่น จึงรับสมัครครูดำรวจตระเวนชายแดนที่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีคุณวุฒิระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ทั้งนี้คาดหมายว่าด้วยความเป็นศิษย์เก่าจะทำให้เข้าใจและเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ครูครุทายาทต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรตำรวจ 3 เดือน ที่ค่ายพระราม 6 และหลักสูตรครู 6 เดือน ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ และหลักสูตรตำรวจตระเวนชายแดนระดับพื้นฐาน 4 เดือน ที่ค่ายพระยาสุรสีห์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังจากนั้นก็สามารถเข้ารับการอบรม

หลักสูตรต่างๆ ของตำรวจตระเวนชายแดน ได้แก่ หลักสูตรตามความสมัครใจ เช่น หลักสูตรสนับสนุนทางอากาศ ฯลฯ และหลักสูตรที่หน่วยงานส่งไปเรียน เช่น หลักสูตรพยาบาลสนาม ฯลฯ

2) การพัฒนาในวิชาชีพครู

การสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู และการเพิ่มพูนศักยภาพในวิชาชีพ มีวิธีการดังนี้

2.1) กระบวนการขัดเกลาด้วยวัฒนธรรมตำรวจตระเวนชายแดน

การเรียนรู้ในการทำงานแบบตำรวจตระเวนชายแดน คือระบบที่เน้นวินัยพื้นฐาน มีการสั่งการ มีรุ่นพี่ รุ่นน้องในลักษณะ “สายเลือดตำรวจตระเวนชายแดน” การได้รับการหล่อหลอมในระบบนี้ ทำให้เข้าถึงจิตวิญญาณของครูตำรวจตระเวนชายแดน

2.2) การเพิ่มพูนศักยภาพในวิชาชีพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งครูตำรวจตระเวนชายแดนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกแห่งได้รับการพัฒนาสอดคล้องกับแนวพระราชดำริฯ โดยพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในวิชาชีพครู ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริฯ โดยเป็นการให้ความรู้ด้วยการฝึกอบรม สัมมนา รวมถึงศึกษาต่อยอดในหลักสูตรครู การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมความเป็นครู โดยครูครูทายาท จะได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมทั้ง “ความเป็นครู” และ “ความเป็นตำรวจ” ดังนี้

- หลักสูตรฝึกอบรมข้าราชการและบุคคลที่บรรจหรือโอนมาเป็นข้าราชการตำรวจ ระดับชั้นประทวนและชั้นพลตำรวจ ระยะเวลา 3 เดือน โดยมุ่งฝึกเกี่ยวกับระเบียบวินัยทั่วไป กฎหมาย และวิชาการทางตำรวจ

- หลักสูตรการเตรียมความพร้อมความเป็นครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ระยะเวลา 6 เดือน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏประจำพื้นที่ โดยในการอบรมเน้นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การเขียนหลักสูตร โดยมีการฝึกสอนจริง

- หลักสูตรตำรวจตระเวนชายแดนระดับพื้นฐาน ระยะเวลา 4 เดือน

- หลักสูตรผู้กำกับลูกเสือ

- หลักสูตรลูกเสือชาวบ้าน

- หลักสูตรผู้นำนันทนาการ

4.3.8 โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ในแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (ปี พ.ศ. 2547 - 2549)

โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) เป็นโครงการผลิตครูใหม่ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คาดหวังจะสร้างครูที่มีความลึกซึ้งทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในทางปฏิบัติและมีจิตวิญญาณ

ในการเป็นครู สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ ตามแนวทางการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ลักษณะโครงการผลิตครูการศึกษาชั้นพื้นฐาน (หลักสูตร 5 ปี) มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547)

1) เป็นโครงการหนึ่งในแผนการผลิตครูของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งสร้างครูรุ่นใหม่ที่มีความรู้ลึกซึ้งทางด้านวิชาการ มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และมีจิตวิญญาณในการเป็นครูอย่างแท้จริง โดยมีการออกแบบหลักสูตรการผลิตครูใหม่ และสร้างกระบวนการในการคัดเลือกคนดี คนเก่งเข้ามาเป็นครู โดยการให้ทุนการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ศึกษา และบรรจุงานให้ทันทีเมื่อจบการศึกษา

2) เนื่องจากการผลิตครูรุ่นใหม่ต้องการความเข้มข้นทางวิชาการ มีความชำนาญทางวิชาชีพ และมีจิตวิญญาณในวิชาชีพครู ดังนั้น จึงศึกษาวิชาเอกในหน่วยกิตที่เพิ่มขึ้น เพิ่มหน่วยกิตการฝึกปฏิบัติงาน และกิจกรรมปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อจบแล้วต้องมีการฝึกปฏิบัติงานหลังจากจบหลักสูตร (Internship) ที่สถานศึกษาอีก 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา จึงต้องใช้ระยะเวลาศึกษาเล่าเรียนที่มากขึ้น ซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 5 - 6 ปี ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาต้องทำกิจกรรมฝึกฝนกลมกล่อมเกลาคุณลักษณะความเป็นครู อย่างต่อเนื่องด้วย

3) มีการประเมินเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพครูเมื่อจบการศึกษา ทั้งเพื่อเป็นการประกันคุณภาพผลผลิตของบัณฑิตครูที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพครูต่อไป

4) การผลิตครูรุ่นใหม่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานมากขึ้น และต้องการการจูงใจให้คนดีคนเก่งเข้ามาเรียนด้วย จึงจำเป็นต้องมีระบบการคัดเลือกผู้เข้าโครงการที่มีคุณภาพ มีระบบให้ทุนการศึกษาระหว่างเรียน และมีระบบประกันการมีงานทำ จึงจะคุ้มค่าต่อการลงทุนของรัฐ

5) เนื่องจากเงื่อนไขของโครงการให้มีการประกันการมีงานทำ ดังนั้น จึงต้องกำหนดเป้าหมายการผลิตให้สอดคล้องกับอัตรากำลังที่สามารถบรรจุได้ ซึ่งตามสถิติบรรจุครูย้อนหลัง 5 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู พบว่า สามารถบรรจุครูเฉลี่ย ปี 3,000 คน (ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการจำกัดอัตรากำลังของภาครัฐ) ดังนั้น การกำหนดจำนวนรับจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการบรรจุงานด้วย จึงกำหนดเป้าหมายในโครงการเพียงปีละ 2,500 คน ซึ่งเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการครูในแต่ละปี ที่มีประมาณ 10,000 คน ดังนั้น ถ้าจะผลิตครูให้มีจำนวนเพียงพอ จำเป็นต้องขยายการผลิตครูหลักสูตรนี้ให้มีจำนวนมากขึ้นด้วย

6) เนื่องจากความต้องการครูมีจำนวนมาก สูงถึง 10,000 คนต่อปี เมื่อโครงการผลิตครูการศึกษาชั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ยังไม่สามารถรองรับการผลิตครูทั้งระบบได้ทั้งหมด เพราะความไม่พร้อมทางด้านงบประมาณ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำโครงการผลิตครูหลักสูตร 2 ปี จากผู้จบปริญญาโดยรับผู้จบปริญญาตรีในแต่ละสาขาต่างๆ ตามหลักสูตร และมีจิตวิญญาณความเป็นครูเข้ามาเรียน 1 ปี และฝึกปฏิบัติงานอีก 1 ปี จบแล้วได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทันที โครงการผลิตครูหลักสูตร 2 ปี นี้รับนักศึกษาจากผู้จบปริญญาตรี

สถาบันการผลิตครูจะผลิตตามความพร้อมและแผนการผลิตของแต่ละสถาบันปีละ 10,000 คน แต่มีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถปลูกฝังทักษะและเจตคติทางวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์ จึงจัดทำขึ้นเพื่ออรรถะเวลาการผลิตครูหลักสูตร 5 ปี ที่จะจบการศึกษา ซึ่งจะยกเลิกการผลิตไปเมื่อสามารถผลิตครูหลักสูตร 5 ปี ได้อย่างสมบูรณ์ ต่อไปภายหน้าเมื่อมีความพร้อมให้ผลิตครูโดยใช้หลักสูตรปกติ 5 ปี ทั้งหมด

สรุปสาระสำคัญของโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี)

เป็นโครงการปฏิรูประบบการผลิตครูรูปแบบใหม่หลักสูตร 5 ปี และต้องปฏิบัติตามการสอนในสถานศึกษา 1 ปี เป็นการผลิตครูมืออาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการ ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณ โดยใช้หลักสูตรและกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติการฝึกอบรมที่เข้มข้น

วิชาที่เปิดสอนเป็นสาขาที่ขาดแคลนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 สาขา คือ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม การศึกษาปฐมวัย และการศึกษาพิเศษ

เงื่อนไขและข้อผูกพันของนักศึกษาทุนในโครงการครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) ทำสัญญาการศึกษาและสัญญาค้ำประกันกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ทำสัญญารับทุนการศึกษาและสัญญาค้ำประกันกับสถาบันอุดมศึกษา

3) ผู้รับทุนต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยและผลการเรียนวิชาเอกไม่ต่ำกว่า 2.75

4) ผิดเงื่อนไขสัญญาต้องชดใช้ทุนเท่ากับจำนวนที่รับไปทั้งหมด

5) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องทำงานชดใช้ทุน 2 เท่า ของจำนวนปีที่รับทุน

หลักสูตร

ชื่อเต็มของหลักสูตร: ครุศาสตร์บัณฑิต (สาขาวิชา)

ชื่อย่อ: ค.บ. (สาขาวิชา)

ปรัชญาของหลักสูตร

1) ผลิตครูชั้นวิชาชีพที่มีปรีชาสามารถ

2) ผลิตครูชั้นวิชาชีพที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

3) ผลิตครูชั้นวิชาชีพที่สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีสติปัญญาความสามารถ

4) อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

5) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

6) สามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤตได้ด้วยสติปัญญา

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- 1) ผลิตครูในมิติใหม่ เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ให้บัณฑิตครูมีคุณภาพ
- 2) มีศักดิ์ศรีความเป็นครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ
- 3) เป็นครูชั้นวิชาชีพ ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

- 1) เป็นคนดี หมายถึง
 - 1.1) มีจุดหมายของชีวิต
 - 1.2) มีหลักการในการดำเนินชีวิต
 - 1.3) เข้าถึงความดี ความงามของชีวิต
 - 1.4) มีพลังและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตน และพัฒนาความก้าวหน้าของส่วนรวม
 - 1.5) รักชุมชนและท้องถิ่น
 - 1.6) สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
- 2) เป็นคนเก่ง หมายถึง
 - 2.1) มีความสามารถและทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา
 - 2.2) มีความรักในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง
 - 2.3) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
 - 2.4) มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
 - 2.5) สามารถเผชิญสถานการณ์
 - 2.6) รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง
- 3) เป็นครูดี หมายถึง
 - 3.1) เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน
 - 3.2) มีคุณสมบัติเป็นกัลยามิตรกับผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
 - 3.3) ร่วมมือกับชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา
 - 3.4) เป็นผู้ที่มีจริยธรรมแห่งวิชาชีพ
 - 3.5) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) เป็นครูเก่ง หมายถึง
 - 4.1) มีปรีชาสามารถในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้
 - 4.2) รอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนถนัด
 - 4.3) มีความคิดสร้างสรรค์
 - 4.4) สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- 1) มุ่งให้เกิดปรีชาสามารถที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และการปรับตัวอย่างมีคุณภาพ มีฐานความรู้เพียงพอสำหรับการตัดสินใจในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ
- 2) จัดแบบองค์รวม
- 3) ผลผสมผสานทฤษฎี และปฏิบัติศึกษาวิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงสู่สภาพจริง
- 4) นำความรู้มาเสนอแนะแนวทางพัฒนาตนเองและสังคม
- 5) บูรณาการหลักวิชา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในสังคม
- 6) ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ผลลัพธ์การเรียนรู้

- 1) รอบรู้วิทยาการในสาระการเรียนรู้ของตน
- 2) เข้าใจสาระการเรียนรู้ของตนอย่างถ่องแท้
- 3) ตระหนักถึงคุณค่าของสาระที่สอน
- 4) มีระบบพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง
- 5) สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้
- 6) ประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครู

คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา

- 1) ความรู้ความสามารถ
 - 1.1) ภาษาอังกฤษ สามารถพูด อ่าน เขียน และใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
 - 1.2) คอมพิวเตอร์ สามารถใช้โปรแกรมที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพได้
 - 1.3) ทักษะแห่งวิชาชีพครู มีจิตสำนึกและทักษะในวิชาชีพครู มีการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูผ่านกิจกรรมการปลูกจิตสำนึกความเป็นครู และการพัฒนาทักษะแห่งวิชาชีพอย่างน้อย 4 ครั้ง หรือผ่านกิจกรรมอื่นตามที่สถาบันกำหนด
 - 1.4) วิจัย สามารถปฏิบัติงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้อย่างน้อย 1 ครั้ง
 - 1.5) ปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกับชุมชน สามารถปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนโดยมีผลงานอย่างน้อย 3 ครั้ง หรือตามที่สถาบันกำหนด
- 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี และมีคุณสมบัติสอดคล้องกับการได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติสภาครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

3) การประมวลผลการเรียนรู้ผ่านการประมวลความรู้ในวิชาชีพ และในวิชาเฉพาะ ด้านเมื่อเรียนครบอย่างน้อย 2 ใน 3 ของหลักสูตร

4.3.9 โครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ (ปี พ.ศ. 2554 - 2563)

เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตและพัฒนาครู ให้มีคุณภาพและคุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้และค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม พัฒนาหลักสูตร เพื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งมี เหตุผลและความจำเป็นของการดำเนินโครงการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) คือ

1) เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาคุณภาพของ “คน” “ครู” เป็น บุคคลหลักในการพัฒนา “คน” เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ ทุกด้านของผู้เรียนในทุกระดับและทุกประเภทซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต

2) คุณภาพการศึกษาไทยไม่น่าพึงพอใจ อาจเนื่องมาจากการกระจายตัวของครูที่แตกต่างกันมากระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา สภาวะการขาดแคลนครูในทุกระดับ/ทุกประเภท ทั้งตามสาขาและ ตามพื้นที่ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

3) นโยบายจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ ทำให้กระทรวงศึกษาถูกยุบอัตรากำลังจากการ เกษียณอายุราชการปกติ และเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด โดยรัฐบาลจัดสรรอัตราครูคืนให้ กระทรวงศึกษาธิการเพียงร้อยละ 20 - 25

จึงเป็นที่มาของโครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ ซึ่งเป็นการให้แรงจูงใจทั้งในรูปแบบการให้ทุนการศึกษา ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและประกันการมีงานทำ โดยการบรรจุรับราชการครูในพื้นที่ที่กำหนดเมื่อ สำเร็จการศึกษา โดยมีหลักการดังนี้

- เป็นโครงการที่ดำเนินการเพื่อผลิตครูมืออาชีพ มีความรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญทาง วิชาชีพ มีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู โดยการดึงดูดคนดี คนเก่ง เข้ามาศึกษาวิชาชีพครูด้วยหลักสูตรและ กระบวนการที่เน้นการปฏิบัติและการฝึกอบรมที่เข้มข้น

- ผลิตครูในสาขาวิชาและพื้นที่ที่เป็นความต้องการของหน่วยงานใช้ครู โดยมีเงื่อนไข ผูกพันให้นิสิต/นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องบรรจุเข้ารับราชการครู

- มีการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาผลิตครูที่มีความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพ

- ค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นทุนการศึกษาและงบดำเนินการใช้อัตราเหมาจ่ายตามมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2548

- งบประมาณที่สนับสนุน ต้องได้รับสนับสนุนตั้งแต่เริ่มรับนักศึกษารุ่นแรกจนถึง รุ่นสุดท้ายสำเร็จการศึกษา

- อัตราที่บรรจุนักศึกษาที่จบตามเกณฑ์ เป็นอัตราเกษียณอายุราชการของข้าราชการครูที่ได้รับคืนให้แก่กระทรวงศึกษาธิการในอัตราเกษียณร้อยละ 100

- กำหนดเป้าหมายการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานและครูอาชีวศึกษาในแต่ละปี อาจมีการปรับได้ตามสถานการณ์ความต้องการ โดยยังคงจำนวนเป้าหมายรวมตลอดโครงการไว้เท่าเดิม

วัตถุประสงค์โครงการ คือ 1) เพื่อผลิตครูในสาขาและพื้นที่ที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีวศึกษา 2) เพื่อผลิตครูมืออาชีพ ที่มีความรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู ด้วยหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติและการฝึกอบรมที่เข้มข้น

รูปแบบการผลิต ประกอบด้วย 2 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรครูระดับปริญญาตรี (5 ปี) รับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด 2) หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (1 ปี) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชา (ยกเว้นสาขาวิชาชีพครู) และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด

สาขาวิชาที่ผลิต ประกอบด้วย 1) การผลิตเพื่อครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สาขาคณิตศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ เช่นวิทยาศาสตร์ทั่วไป ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา สาขาภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปน ภาษาเวียดนาม ภาษาอาหรับ เป็นต้น สาขาภาษาไทย สาขาสังคมศึกษา สาขาศิลปะ เช่น นาฏศิลป์ ดนตรีไทย ดนตรีสากล ศิลปะ เป็นต้น สาขาพลศึกษาและสุขศึกษา สาขาวิชาด้านการอาชีพและเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ เกษตรกรรม คหกรรม อุตสาหกรรมศิลป์ และสาขาอื่นๆ เช่น การศึกษาพิเศษ สาขาด้านการพัฒนาผู้เรียน เช่น จิตวิทยาการให้คำปรึกษาและการแนะแนว เป็นต้น เป็นต้น 2) การผลิตเพื่อครูอาชีวศึกษา ซึ่งจะผลิตตามความต้องการของสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา

เงื่อนไขการผูกพัน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การให้ทุนการศึกษาระหว่างเรียนและประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษาในสาขาและพื้นที่ขาดแคลน โดยการบรรจุเข้ารับราชการครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ซึ่งนักศึกษาที่รับทุนในรูปแบบนี้ ได้แก่ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เขตเฉพาะกิจ เช่น พื้นที่ที่มีความขาดแคลนครูมาก พื้นที่ชายขอบจังหวัด พื้นที่ในเขตเฉพาะกิจ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) การประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษาในสาขา และพื้นที่ขาดแคลน โดยการบรรจุเข้ารับราชการครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยที่นักศึกษาครูระดับปริญญาตรีจะได้รับการพิจารณาสิทธิการกู้ยืมกองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาเป็นลำดับต้น

การกำหนดเขตพื้นที่เฉพาะกิจ กระทรวงการศึกษา โดยคณะกรรมการบริหารโครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ ประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ร่วมกับการกำหนดเขตพื้นที่ โดยมีข้อมูลรายละเอียดที่แสดงถึงเขตพื้นที่สาขาวิชา ประเภทโรงเรียน เพื่อจะได้ผลิตครูได้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและพื้นที่

เป้าหมาย จากรูปแบบการผลิตครู จึงกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ ผลิตครูจำนวน 5 รุ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 - 2558 รวมจำนวน 30,000 คน โดยจำแนกได้ดังนี้ 1) จำแนกตามสาขาวิชาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 27,600 คน ครูอาชีวศึกษา จำนวน 2,400 คน 2) จำแนกตามหลักสูตร ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาตรี 5 ปี จำนวน 17,500 คน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 12,500 คน และ 3) จำแนกตามเงื่อนไขการผูกพัน โดยแบ่งออกเป็นรูปแบบที่ 1 ให้ทุนการศึกษาและประกันการมีงานทำ จำนวน 12,000 คน และรูปแบบที่ 2 ประกันการมีงานทำ จำนวน 18,000 บาท

4.4 พัฒนาการของการผลิตครูอาชีวศึกษาของประเทศไทย

แนวคิดการจัดการศึกษาอาชีวได้มีมาตั้งแต่ยุคสมัยที่ประเทศไทยเริ่มมีอาชีพหัตถกรรมมากขึ้น นอกเหนือไปจากอาชีพ กสิกรรม การ อาชีวศึกษา เริ่มอย่างเป็นระบบเมื่อได้รับการบรรจุในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 เป็นการศึกษาพิเศษซึ่งหมายถึง การเรียนวิชาเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยในปี พ.ศ. 2452 การจัดการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ โรงเรียนสามัญศึกษา สอนวิชาสามัญ และโรงเรียนวิสามัญศึกษาสอนวิชาเพื่อออกไปประกอบอาชีพ เช่น แพทย์ ผดุงครรภ์ ภาษาอังกฤษ พาณิชยการ และครู เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2453 ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรก คือ โรงเรียนพาณิชยการที่ วัดมหาพฤฒาราม และวัดราชบูรณะ ปี พ.ศ. 2456 จัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง และปี พ.ศ.2460 จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้มีผลต่อการกำหนดการศึกษาอาชีวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดว่าวิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาชีพซึ่งจัดให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยการ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่างๆ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ได้ ปรากฏคำว่า "อาชีวศึกษา" เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ อาชีวศึกษาขั้นต้น กลาง และสูง รับนักเรียนจากโรงเรียนสามัญศึกษาของทุกระดับประโยค

ประเทศไทยมีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2491 (8 กรกฎาคม ถือเป็นวันสถาปนาของคณะฯทุกปี) โดยรัฐมนตรี

กระทรวงศึกษาธิการ คือ หลวงพรหมโยธี เป็นผู้ลงนาม โดยมีอาจารย์กุล มฤคทัต เป็นผู้จัดตั้งและรักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีพศึกษา

- พ.ศ. 2441 - การบรรจุในโครงการศึกษาพิเศษซึ่งหมายถึง การเรียนวิชา เฉพาะ เพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยในปี พ.ศ.2452 การจัดการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียน สามัญศึกษา สอนวิชา สามัญ และโรงเรียน วิสามัญศึกษาสอนวิชาเพื่อออกไปประกอบอาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร ภาษาอังกฤษ พาณิชยการครู เป็นต้น
- พ.ศ. 2453 - ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรกคือ โรงเรียนพาณิชยการที่วัดมหาพฤฒาราม และวัดราชบูรณะ ปี พ.ศ. 2456 จัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง และปี พ.ศ. 2460 จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม
- พ.ศ. 2475 - แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดว่าวิสามัญศึกษาได้แก่ การศึกษาวิชาชีพซึ่งจัดให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยการ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่างๆ
- พ.ศ. 2479 - แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ได้ ปรากฏคำว่า "อาชีวศึกษา" เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ อาชีวศึกษาขั้นต้น กลาง และสูง รับนักเรียนจากโรงเรียนสามัญศึกษาของทุกระดับประโยค
- พ.ศ. 2481 - พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในสังกัดกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบัน) ให้จัดตั้งกรมใหม่ขึ้น 2 กรม คือ
- 1) กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาประเภทสามัญ
 - 2) กรมวิชาการ มีหน้าที่จัดการศึกษาประเภทอาชีพ
- โดยแบ่งออกเป็น 4 กอง: สำนักงานเลขานุการกรม กองตำรา กองสอบไล่ และกองอาชีวศึกษา ซึ่งกองอาชีวศึกษามีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดโรงเรียนอาชีวศึกษา
- พ.ศ. 2484 - ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2484 ซึ่งตราขึ้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2484 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 19 สิงหาคม 2484 กระทรวงธรรมการได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ และตั้งกรมอาชีวศึกษาขึ้นแทนกรมวิชาการ ส่วนกองวิชาการเป็นกองๆ หนึ่งในกรมอาชีวศึกษา ดังนั้น กรมอาชีวศึกษา จึงได้ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2484
- การแบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 กอง คือ
- 1) สำนักงานเลขานุการกรม
 - 2) กองโรงเรียน ทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการโรงเรียนอาชีวศึกษา
 - 3) กองวิชาการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับหลักสูตรแบบเรียน ทะเบียน การสอบไล่

- และการออกประกาศนียบัตร ช่วงระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา การอาชีวศึกษาได้รับผลกระทบจากภัยสงคราม ก่อให้เกิดการขาดแคลน อุปกรณ์ การสอน นักเรียนต้องหลบภัย จำนวนครูและนักเรียนน้อยลง จนกระทั่งภาวะสงครามสงบลง รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น
- พ.ศ. 2494 - การอาชีวศึกษาได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย และมัธยมศึกษาชั้นสูง โดยในแต่ละระดับ กำหนดเวลา เรียนไม่เกิน 3 ปี
- พ.ศ. 2491 - โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาในระยะแรกมุ่งผลิตครูอาชีวศึกษาระดับ มัธยมศึกษา (ปม.) 3 สาขา คือ ช่างก่อสร้าง การช่างสตรี และพณิชยการ หลักสูตร 2 ปี
- พ.ศ. 2494 - โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา เพิ่มการผลิตครูอาชีวศึกษาระดับประโยค ประถมศึกษา (ปป.) อีก 2 สาขา คือ ช่างไม้ และการช่างสตรี หลักสูตร 3 ให้ เรียนที่โรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย ส่วนที่เหลือนำไปฝากเรียนที่โรงเรียน การช่างสตรีพระนครใต้ และโรงเรียนเสาวภา
- พ.ศ. 2495 - ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในกรมอาชีวศึกษา แบ่งส่วน ราชการออกเป็น 7 กอง คือ
- 1) สำนักงานเลขาธิการกรม
 - 2) กองโรงเรียนการช่าง
 - 3) กองโรงเรียนพาณิชยและอุตสาหกรรม
 - 4) กองโรงเรียนเกษตรกรรม
 - 5) กองวิทยาลัยเทคนิค
 - 6) กองส่งเสริมอาชีพ และ
 - 7) กองออกแบบและก่อสร้าง
- นอกจากนี้ ได้ริเริ่มจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคหลัก 4 แห่งทั่วประเทศ คือ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ (2495) วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ จังหวัดสงขลา (2497) วิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา (2499) และวิทยาลัยเทคนิคภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (2500)
- พ.ศ. 2495 - กรมอาชีวศึกษาดำเนินการซื้อที่ดินและสิ่งก่อสร้างสองแห่ง คือ วงกรม-หลวง ราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ที่ตำบลเทเวศร์ พระนคร และบ้านเจ้าพระยาพลเทพฯ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการสมัยหนึ่งที่ตำบลกัลยาณิ ถนนอิสรภาพ ธนบุรี เพื่อให้เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีอาชีวศึกษา (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี) และที่วังพืพัฒนาของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ที่ตำบลเทเวศร์ ถนนสามเสน พระนคร เพื่อใช้เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา

- พ.ศ. 2498 - โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาถูกโอนไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังคงทำหน้าที่ผลิตครูอาชีวศึกษา สาขา ปป. ช่างไม้ อยู่เหมือนเดิม
- พ.ศ. 2499 - การอาชีวศึกษาได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลายแห่ง ได้รับอนุมัติให้เปิดสอนในระดับอาชีวศึกษาชั้นสูง และโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงเฉพาะวิชาอีกหลายแห่ง ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อรับนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประเภทสามัญเข้าศึกษาต่อ
- พ.ศ. 2501 - กรมอาชีวศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ SEATO โดยมหาวิทยาลัยฮาวาย ในการปรับปรุงหลักสูตรตามโครงการฝึกช่างฝีมือ และฝึกกอบรมครูวิชาช่างก่อสร้าง ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ และช่างเชื่อมโลหะ โดยมีโรงเรียน การช่าง 18 แห่ง เข้าร่วมโครงการ ในระยะแรกแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 - 3 มีจำนวนลดลง แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 4 จำนวนนักเรียนในประเภทช่างอุตสาหกรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งต้องเปิดการเรียนการสอนใน 2 ผลัด
- พ.ศ. 2504 - โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาได้โอนกลับจาก กรมการฝึกหัดครูมาสังกัดกรมอาชีวศึกษาตามเดิม พร้อมทั้งยกฐานะเป็น "วิทยาลัยครูอาชีวศึกษา" สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค เปิดสอน 7 แผนก คือ แผนกช่างไม้ครุภัณฑ์ แผนกช่างก่อสร้าง แผนกช่างไฟฟ้า แผนกช่างวิทยุและโทรคมนาคม แผนกช่างกลโรงงาน แผนกช่างเชื่อมและโลหะแผ่น และแผนกช่างยนต์ ผลิตนักศึกษาหลักสูตร 2 ปี ระดับประกาศนียบัตรฝึกหัดครูมัธยม (ปม.อ.)
- พ.ศ. 2508 - กรมอาชีวศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ในการก่อตั้งวิทยาลัยเทคนิคขอนแก่น
- พ.ศ. 2509 - โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา ได้มีการปรับปรุงและขยายหลักสูตรจาก 2 ปี การศึกษา เป็น 3 ปีการศึกษา เรียกว่าหลักสูตร "ประโยคครูมัธยมวิชาชีพชั้นสูง" (ปม.วส.) หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตามนโยบายพัฒนาครูอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษา และได้ยุบแผนกช่างไม้ครุภัณฑ์ไปรวมกับแผนกช่างก่อสร้าง คงเหลือเพียง 6 แผนก คือ แผนกช่างก่อสร้าง แผนกช่างไฟฟ้า แผนกช่างวิทยุโทรคมนาคม แผนกช่างกลโรงงาน แผนกช่างเชื่อมและโลหะแผ่น และแผนกช่างยนต์
- ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟในการปรับปรุงโรงเรียนการช่างสตรี จำนวน 35 แห่ง ทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอนและครุภัณฑ์โดยเฉพาะ

- พ.ศ. 2510 - กรมอาชีวศึกษาได้มีหน่วยงานโครงการเงินกู้ธนาคารโลกเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา มีหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนในโครงการประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม รวม 25 แห่งกับกรมอาชีวศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ
- พ.ศ. 2512 - วิทยาลัยครูอาชีวศึกษาได้รับเลือกให้อยู่ในโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา มีการส่งผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยโอกลาโฮมา ประเทศสหรัฐอเมริกา มาประจำตามแผนกต่าง ๆ และมีการจัดส่งครู - อาจารย์ไปศึกษาต่อและฝึกอบรมทางวิชาการ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ณ ต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีการติดตั้งเครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ครบสมบูรณ์ตามโครงการ
- ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศออสเตรเลียในการจัดตั้งโรงเรียนเทคนิคส์ตีบ จังหวัดชลบุรี สถานศึกษาหลายแห่งได้รับการพัฒนาและเปิดสอนจนถึงระดับปวส. โดยในปี พ.ศ. 2512 ได้รับการยกฐานะจากโรงเรียนเป็นวิทยาลัย ซึ่งแห่งแรกคือวิทยาลัยพณิชยการพระนคร จนถึงปี พ.ศ. 2522 กรมอาชีวศึกษามีวิทยาลัยอยู่ในสังกัด จำนวน 90 แห่ง ในจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 159 แห่ง
- พ.ศ. 2513 - นักศึกษาวิทยาลัยครูอาชีวศึกษา ประมาณ 300 คน ได้เดินขบวนเรียกร้องให้มีการศึกษาระดับปริญญาในสายอาชีวศึกษา และความต้องการนี้ได้แผ่ขยายไปสู่ นักศึกษาวิทยาลัยต่างๆ ของกรมอาชีวศึกษาทั่วราชอาณาจักร
- รวมโรงเรียนการช่างสตรีและโรงเรียนการช่าง 4 จังหวัด คือ อ่างทอง ราชบุรี บุรีรัมย์ และพัทลุง ปี พ.ศ. 2514 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า โดยรวมวิทยาลัยเทคนิคธนบุรี วิทยาลัยเทคนิคพระนครเหนือ วิทยาลัยโทรคมนาคม และวิทยาลัยช่างก่อสร้างในสังกัดกรมอาชีวศึกษาไปรวมเป็นสถาบัน และเปิดสอน ถึงระดับ ปริญญาตรี ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 217 พ.ศ. 2515 ให้โอนโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ 36 แห่ง ของกรมอาชีวศึกษาไปกรมสามัญ
- พ.ศ. 2517 - คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2517 อนุมัติในหลักการให้กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้วิทยาลัยต่างๆ ในสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่มีความพร้อมเปิดสอนหลักสูตรปริญญาได้
- พ.ศ. 2518 - ด้วยแรงผลักดันของนักศึกษาสายอาชีวศึกษา โดยมีวิทยาลัยครูอาชีวศึกษาเป็นแกนนำ พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 จึงได้เกิดขึ้นและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ให้วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยผลิตครูอาชีวศึกษาในระดับปริญญาตรี ให้การศึกษาทั้งทางด้านวิชาชีพ และการให้บริการทางสังคม

- พ.ศ. 2518 - หลังจากได้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 แล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้วิทยาลัยครูอาชีวศึกษา เปิดสอน หลักสูตร ปวส. ให้แก่นักศึกษาสาย ปม.วส. เฉพาะรุ่นปีการศึกษา 2517 และ 2518 เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และเนื่องจากวิทยาลัยครูอาชีวศึกษามีความพร้อมทั้งบุคลากร สถานที่ เครื่องมือ และเครื่องจักร ดังนั้นคณะวิศวกรรมเทคโนโลยี จึงได้อาศัยอาคารเรียนและคณาจารย์ของวิทยาลัยครูอาชีวศึกษา เปิดสอน หลักสูตรปริญญาตรี 2 สาขา คือ สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม และสาขา วิศวกรรมศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2518 เป็นครั้งแรกเป็นต้นมา
- พ.ศ. 2520 - วิทยาลัยครูอาชีวศึกษาได้โอนสังกัดจากกรมอาชีวศึกษามาเป็นวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ซึ่งมีฐานะเป็น กรมหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนนักศึกษาระดับ ปวส. หลักสูตร 2 ปี โดยรับจากนักศึกษาที่มีวุฒิ ปวช. ช่างอุตสาหกรรม
- พ.ศ. 2532 - วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาได้รับพระราชทานนามใหม่จาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2531 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 106 หน้า 11 ตอนที่ 132 ลงวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2532

4.5 ปัญหาและผลกระทบของการผลิตครูในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการผลิตครูในประเทศไทย พบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของประเทศไทยที่ผ่านมา ส่งผล กระทบต่อการผลิตครูในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง สามารถแบ่งยุคสมัยของสภาพปัญหาและ ผลกระทบที่เกิดขึ้นออกได้เป็น 4 ยุค คือ 1) ยุคก่อนการปฏิรูปการฝึกหัดครู ในระยะแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 ถึงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2510 - 2529) 2) ยุคก่อนการปฏิรูปการฝึกหัดครู ในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) 3) ยุคการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) และ 4) ยุคการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 1 (พ.ศ. 2542 - 2551) ซึ่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ในแต่ละยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครองที่ทำให้เกิด ปัญหาและผลกระทบต่อการผลิตครูและการพัฒนาวิชาชีพครู ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม นโยบายการผลิตครู ปัญหาและผลกระทบต่อการผลิตครู

การเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	นโยบายการผลิตครู	ปัญหาและผลกระทบต่อ การผลิตครู
ยุคที่ 1 ก่อนการปฏิรูปการฝึกหัดครู ระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ถึงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2510 - 2529)		
(1) มีความต้องการครูเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเพิ่มจำนวนของ ประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิด ภาวะขาดแคลนครูประถมศึกษา ในระหว่างปี พ.ศ. 2510 - 2520 (สายหยุด จำปาทอง, 2531)	(1) นโยบายการเร่งผลิตครู ทำให้มีการจัดตั้งสถาบันฝึกหัดครู ใหม่เพิ่มขึ้นทั้งในสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการและสังกัดทบวง มหาวิทยาลัยรวมทั้งมหาวิทยาลัย เปิดประเภทไม่จำกัดรับ (สายหยุด จำปาทอง, 2531)	(1) ปริมาณ มีครูมากเกินความต้องการ (2) คุณภาพ (2.1) กระบวนการคัดเลือกผู้เข้า เรียนและผู้สอนเน้นเนื้อหา (2.2) วิชาชีพครูไม่ได้มาตรฐาน ผู้สอนในสถาบันการผลิตครู มีประสบการณ์น้อย กระบวนการเรียนการสอน จัดประสบการณ์ไม่เพียงพอ (2.3) ไม่มีระบบการประเมินผล การผลิตและการใช้ครู (2.4) ไม่มีการกำหนดนโยบาย การใช้ครู (2.5) สถาบันวิชาชีพครูไม่มี บทบาทในการกำหนด หลักสูตรการผลิตครู (2.6) ครูไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อ เพิ่มคุณภาพ ส่วนใหญ่เป็นการ อบรมเพื่อเพิ่มคุณวุฒิ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2523 และ พจน์ สะเพียรชัย, 2529)
ยุคที่ 2 ก่อนการปฏิรูปการฝึกหัดครู ระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)		
(1) ความต้องการใช้ครูลดลง เนื่องจากแนวโน้มอัตราการเพิ่ม ของประชากรลดลงถึงร้อยละ 1.3 (การประชุมวิชาการ ประชากรศาสตร์แห่งชาติ, 2530)	(1) ลดปริมาณการผลิตครูระดับต่ำ กว่าปริญญาและปริญญาตรีใน สาขาที่มีความต้องการน้อย (2) ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของ อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู (3) ปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ	(1) ปริมาณ เกิดความซ้ำซ้อนในการผลิตครู อีกทั้งยังขาดการประสานงานและ การร่วมมือกันในการบริหารงาน ระหว่างผู้ผลิต ผู้ใช้ และผู้ควบคุม มาตรฐาน

การเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	นโยบายการผลิตครู	ปัญหาและผลกระทบต่อ การผลิตครู
<p>(2) มีตำแหน่งรับครูประมาณ ร้อยละ 17 ของจำนวนผู้สำเร็จ การศึกษา (สำเร็จ ประเสริฐสุข, 2532)</p> <p>(3) ภาพพจน์ครูที่สังคมเคยยกย่อง ในอดีตเริ่มตกต่ำลง เนื่องจาก ครูมีปริมาณมีการใช้ครูไม่ตรง คุณวุฒิมาก คุณภาพครูลดลง (พจน์ สะเพียรชัย, 2529)</p>	<p>และกระบวนการเรียนรู้ให้มีทั้ง ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติใน สัดส่วนที่เหมาะสม</p> <p>(4) ส่งเสริมให้มีการประสานงาน เกี่ยวกับการฝึกอบรม และพัฒนา ครูประจำการในรูปแบบต่าง ๆ</p> <p>(5) ส่งเสริมการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการฝึกหัดครู</p> <p>(6) ส่งเสริมให้สถาบันฝึกหัดครู เน้น บทบาทในด้านการบริการ ทางด้านวิชาการแก่สังคม และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ของชาติ</p> <p>(7) ปรับปรุงคุณภาพการผลิตครู และ ยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู</p> <p>(8) ระดมทดลองการผลิตครูโครงการ พิเศษได้แก่ โครงการครูทายาท ปกติและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา ขาดแคลนครูเฉพาะพื้นที่หรือ เฉพาะสาขาวิชา โดยใช้หลักการ คัดเลือกคนเก่ง คนดีเข้าเรียนครู 10 โครงการ</p> <p>(สำนักคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2532)</p>	<p>(2) คุณภาพ</p> <p>(2.1) ครูจำนวนมากมีปัญหา เศรษฐกิจ</p> <p>(2.2) เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้า เรียนครูไม่เหมาะสม มีการ ฝึกภาคปฏิบัติน้อย</p> <p>(2.3) ใช้ครูไม่ตรงคุณวุฒิ</p> <p>(2.4) การพัฒนาครูประจำการเน้น การเพิ่มคุณวุฒิมากกว่า เพิ่มพูนสมรรถภาพการสอน</p> <p>(สำนักคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2535)</p>
<p>ยุคที่ 3 การปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)</p>		
<p>(1) ในปี 2538 สมาคมนานาชาติ เพื่อการประเมินผลทาง การศึกษา รายงานว่า คะแนน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาของไทยอยู่ใน ลำดับต่ำมากเมื่อ เปรียบเทียบกับประเทศ</p>	<p>(1) เร่งรัดปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนา ครูและบุคลากรทางการศึกษา จะต้องดำเนินการทั้งระบบอย่าง ต่อเนื่อง การพัฒนาการสอนของ ครูจะต้องพัฒนาตัวครู ปรับปรุง ระบบตำแหน่งและเงินเดือนครู สวัสดิการ</p>	<p>(1) ขาดการประสานงานในรูปแบบ แนวทางและกระบวนการ คัดเลือก กระบวนการผลิต และ กระบวนการบรรจุแต่งตั้งครู ระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย</p> <p>(2) ไม่มีมาตรการจูงใจให้คนเก่ง คนดี และมีความประสงค์จะประกอบ</p>

การเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	นโยบายการผลิตครู	ปัญหาและผลกระทบต่อ การผลิตครู
<p>ใกล้เคียง</p> <p>(2) ความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ ในด้านการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในอันดับต่ำ</p> <p>(3) มีบัณฑิตใหม่ระดับปริญญาตรีทางครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์มากกว่าความต้องการในภาพรวม ประมาณปีละ 9,000 - 10,000 คน แต่ยังคงมีความขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และภาษาไทย</p> <p>(4) มีรายงานการวิจัยว่าภายในปี 2554 คณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จะเกษียณอายุราชการถึงร้อยละ 51.4</p> <p>(สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546, พงษ์ศิริบรรณพิทักษ์, 2549)</p>	<p>(2) ยกกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูด้วยการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาได้อย่างแท้จริง</p> <p>(3) มีการประสานและร่วมมือกันระหว่างหน่วยผลิตครู ใช้ครูให้มีปริมาณการผลิตครูที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการในแต่ละระดับ และประเภทการศึกษา</p> <p>(4) ระยะดำเนินการการผลิตครูโครงการพิเศษ 10 โครงการ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536)</p>	<p>อาชีพครูเข้ามาศึกษา</p> <p>(3) คนเก่งไม่มาเรียนครู และคนเก่งที่มีอยู่เมื่อเรียนครูจบแล้วจะไม่ไปเป็นครูเพราะเงินเดือนและค่าตอบแทนต่ำ</p> <p>(4) ขาดระบบประกันคุณภาพการผลิตบัณฑิตครู สถาบันอุดมศึกษา ทุกแห่งมีการเปิดสอนวิชาทางการศึกษา หลักสูตรการเรียนจะแตกต่างกันไป มีจุดเน้นแตกต่างกัน ไม่มีระบบการตรวจสอบและควบคุม</p> <p>(5) สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูไม่มีเอกภาพด้านนโยบายแผนงาน และมาตรฐานการผลิตครู รวมทั้งหลักสูตรของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีปัญหามากมาย เช่น เนื้อหาไม่เข้มข้นพอ โดยเฉพาะวิชาทางคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา รวมทั้งกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่ได้ส่งเสริมให้เตรียมคนเพื่อไป ประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมืออาชีพ ขาดเทคนิค วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)</p>
<p>ระยะที่ 4 ยุคการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 1 (พ.ศ. 2542 - 2551) ประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542</p>		
<p>(1) รายงานประจำปีขององค์กรพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) พบว่า ในปี 2540 คนไทยได้รับการศึกษาทุกระดับ</p>	<p>(1) ในปี พ.ศ. 2546 มีแผนการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ระยะ 3 ปี (2547 - 2549)</p> <p>(2) โครงการผลิตครูการศึกษา</p>	<p>(1) ปัญหาในการผลิตและพัฒนาครู</p> <p>(1.1) คุณภาพผู้เรียนส่วนหนึ่งอยู่ในระดับต่ำ ไม่ศรัทธาต่อวิชาชีพครู อย่างแท้จริง</p>

การเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	นโยบายการผลิตครู	ปัญหาและผลกระทบต่อ การผลิตครู
<p>รวมกันเพียงร้อยละ 61 มีอัตราต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่เจริญแล้ว</p> <p>(2) ความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ ในด้านการศึกษา ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 21</p> <p>(3) มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาคณาจารย์ให้มีคุณวุฒิทางการศึกษา และตำแหน่งทางวิชาการระดับสูงเพื่อรองรับผู้ที่จะเกษียณอายุราชการ</p> <p>(4) นโยบายจำกัดอัตราคนภาครัฐและมาตรการจูงใจให้ครูออกก่อนเกษียณ (ปี 2543 - 2549) (วิทยากร เชียงกูล, 2550; ดิเรกพรสีมา, 2553)</p>	<p>ขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี)</p> <p>(3) มีการจัดตั้งองค์กรอิสระคู่ขนานกับการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ สมศ. สคบส. สทศ.</p> <p>(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544)</p>	<p>(1.2) กระบวนการผลิตครูขาดประสิทธิภาพ</p> <p>(1.3) การขาดแคลนครูอาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในทุกระดับการศึกษา และขาดแคลนครูสาขาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ ดนตรี และภาษาต่างประเทศ</p> <p>(1.4) ครูขาดขวัญกำลังใจ รายได้ของครูต่ำกว่าภาระงานสูง การพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาครูอย่างแท้จริง ครูบางส่วนจึงมักใช้เวลาไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้พอกับรายจ่าย</p> <p>(1.5) ครูขาดจิตวิญญาณในความเป็นครู ไม่อุทิศเวลาของตนในการอบรมสั่งสอนนักเรียนอย่างเต็มที่ แสวงหาผลประโยชน์จากนักเรียนและผู้ปกครอง กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนมีน้อย</p> <p>(1.6) สังคมให้ความเคารพนับถือครูน้อยลง</p> <p>(2) ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนการผลิตครูโครงการพิเศษ และอัตราตั้งรับไม่เพียงพอ (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2546; วิทยากร เชียงกูล, 2550)</p>

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายการผลิตครูของภาครัฐ ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อการผลิตครูของไทย จากยุคที่ 1 ถึง ยุคที่ 4 มีปัญหาที่มีความสำคัญส่งผลกระทบต่อระลอกต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

ยุคที่ 1 การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้รัฐต้องเร่งรัดผลิตครู

ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า จุดเริ่มต้นของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตครูของไทย คือ การเพิ่มส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมปริมาณและคุณภาพการผลิตในระยะต่อมาได้ ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญคือ การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้เกิดภาวะขาดแคลนครู ทำให้รัฐต้องมีนโยบายการเร่งรัดผลิตครู ส่งผลให้มีการจัดตั้งสถาบันการผลิตครูจำนวนมาก มีการเพิ่มจำนวนหลักสูตร มีความต้องการครูผู้สอนในสถาบันการผลิตครูเพิ่มขึ้น ครูผู้สอนในสถาบันการผลิตครูยังมีประสบการณ์น้อย กระบวนการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนครูเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ในที่สุดก่อก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคือ มีการผลิตครูจำนวนมากและคุณภาพของครูใหม่ลดต่ำลง

ยุคที่ 2 ความต้องการครูลดลง

ในระยะต่อมา มีการควบคุมจำนวนประชากรทำให้ความต้องการครูลดน้อยลง แต่ยังคงมีการผลิตครูซ้ำซ้อน ขาดการควบคุมมาตรฐาน ครูบางสาขาขาดแคลนบางสาขาเกินความต้องการ การบรรจุและการใช้ครูไม่ตรงคุณวุฒิ ส่งผลให้ครูจำนวนมากตกงาน ครูมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ในที่สุดก่อก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคือ ครูไม่เก่งเหมือนในอดีต ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูลดต่ำลงมาตรฐานวิชาชีพครูลดต่ำลง

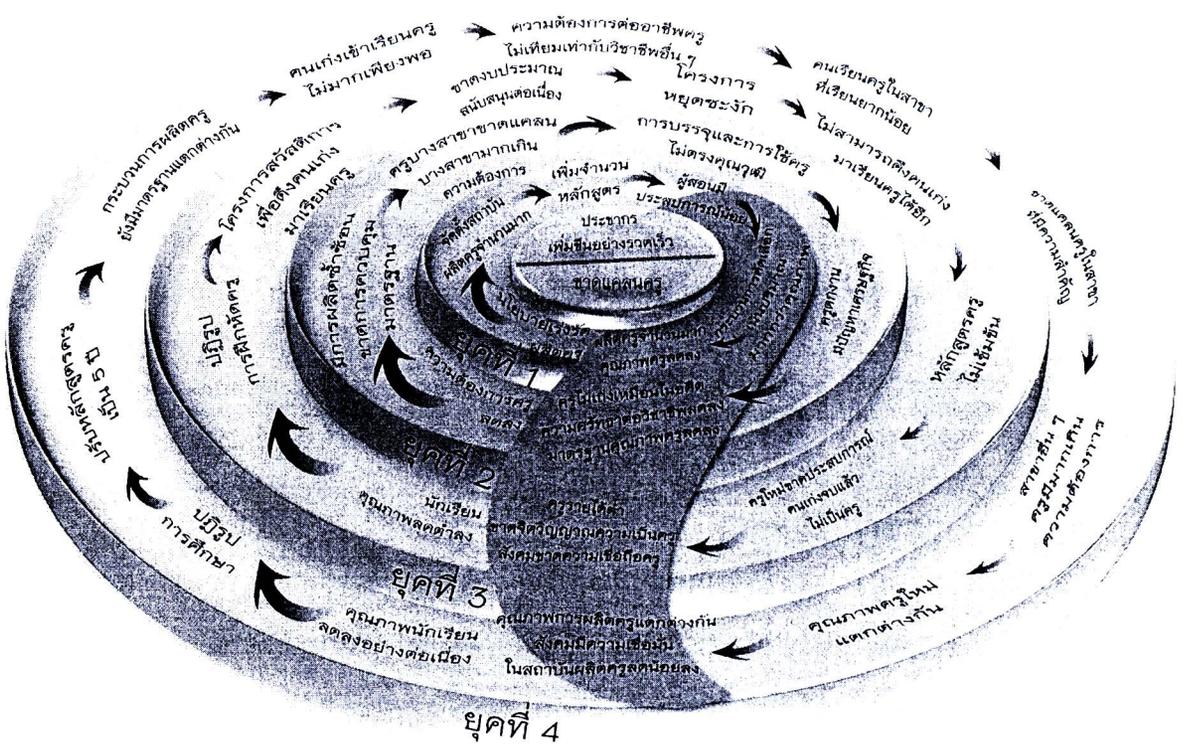
ยุคที่ 3 คุณภาพนักเรียนลดต่ำลง

ปัญหาคุณภาพของครูส่งผลกระทบต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนคุณภาพลดต่ำลง มีการปฏิรูปการฝึกหัดครู มีโครงการพิเศษเพื่อดึงคนเก่งมาเรียนครู แต่งบประมาณสนับสนุนขาดความต่อเนื่อง ทำให้โครงการหยุดชะงัก ไม่สามารถจูงใจให้คนเก่งเข้ามาเรียนครูได้อีก หลักสูตรครูไม่เข้มข้น ครูใหม่ขาดประสบการณ์ คนเก่งจบแล้วจะไม่เป็นครู ก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคือ ครูมีรายได้ต่ำ ขาดจิตวิญญาณของความเป็นครู สังคมขาดความเชื่อถือครู

ยุคที่ 4 ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศลดลง คุณภาพนักเรียนลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง

คุณภาพนักเรียนลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิรูปการศึกษา ปรับหลักสูตรครูเป็น 5 ปี กระบวนการผลิตครูยังมีมาตรฐานแตกต่างกัน คนเก่งเข้าเรียนครูไม่มากเพียงพอ ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูไม่เทียบเท่ากับวิชาชีพอื่นๆ ผู้เรียนครูไม่เลือกเรียนในสาขาที่เรียนยาก จึงขาดแคลนครูสาขาที่มีความสำคัญ สาขาอื่นๆ มีครูมากเกินความต้องการ ก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคือ คุณภาพครูใหม่แตกต่างกัน คุณภาพการผลิตครูแตกต่างกัน และสังคมมีความเชื่อมั่นในสถาบันการผลิตครูลดน้อยลง

รายละเอียดแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ปัญหาและผลกระทบของการผลิตครูในประเทศไทย